

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Daniela Kotorová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Obor: Mezinárodní obchod

Visegrádská skupina

Bakalářská práce

Vypracovala: Daniela Kotorová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Vlasta Adámková, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Visegrádská skupina vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne 8. dubna 2007

.....
Podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli při řešení problémů spojených s touto prací.

Jmenovitě paní Ing. Vlastě Adámkové, CSc., vedoucí bakalářské práce, za konzultace při vypracovávání bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala slečně Ing. Denise Proňkové z Ministerstva pro místní rozvoj, Odbor cestovního ruchu, oddělení mezinárodních organizací v cestovním ruchu.

Obsah

ÚVOD	6
1 VZNIK A VÝVOJ V3/V4	9
1.1 VZNIK.....	9
1.2 VÝVOJ VISEGRÁDSKÉ SKUPINY	10
1.2.1 1991 – 1992	10
1.2.2 1992 – 1997	11
1.2.3 1998 – 2004	12
1.2.4 Současná situace.....	14
2 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ZEMÍ V4.....	18
2.1 ZÁKLADNÍ GEOGRAFICKÉ ÚDAJE	18
2.1.1 Česká republika	18
2.1.2 Maďarsko.....	20
2.1.3 Polsko.....	22
2.1.4 Slovensko	24
2.2 ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ ÚDAJE.....	25
2.2.1 Česká republika	27
2.2.2 Maďarsko.....	28
2.2.3 Polsko.....	30
2.2.4 Slovensko	31
3 VNITŘNÍ STRUKTURA V4.....	34
3.1 PŘEDSEDNICTVÍ.....	34
3.1.1 Hlavní cíle a úkoly předsednictví jednotlivých států V4 od roku 2000	34
3.2 MEZINÁRODNÍ VISEGRÁDSKÝ FOND - IVF	37
3.2.1 Stipendia	38
3.2.2 Granty.....	39
3.2.3 Řídící orgány MVF	39
3.3 VNĚJŠÍ VZTAHY V4	41
4 VÍZOVÉ A KONZULÁRNÍ OTÁZKY V4.....	42
4.1 SCHENGENSKÝ PROSTOR	42
4.2 KOOPERACE V RÁMCI V4.....	43
4.3 VÍZOVÉ OTÁZKY	44
4.3.1 Ukrajina.....	45
4.3.2 USA.....	47
ZÁVĚR	50
POUŽITÁ LITERATURA.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK A GRAFŮ	55
PŘÍLOHA.....	56

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma: „Visegrádská skupina“. Cílem práce je zhodnocení působení Visegrádské skupiny od jejího vzniku až po současnost a vymezení postavení V4 po přijetí do Evropské Unie.

Evropská integrace, započatá před více než padesáti lety, v poslední době stále více akceleruje. Z evropské patnáctky, která existovala ještě počátkem 21. století, se v krátké době stala nejprve šestadvacítkou a konečně od 1. ledna 2007 dokonce sedmadvacítkou. Integrace Evropy je vedena snahou, aby vznikl ekonomický celek schopný konkurovat dalším ekonomickým světovým centrům, jakými jsou zejména USA, Japonsko a v budoucnosti i další země. Problematika evropské integrace je ale složitější, než jak tomu je v ostatních výše uvedených regionech. Evropa není kulturně, hospodářsky a jazykově kompaktní celek, jakým je Japonsko, nebo jakým byly v době svého sjednocování USA. Jednotlivé evropské státy mají odlišný historický, kulturní, hospodářský a jazykový vývoj, který je zvláště velmi dlouhým, tisíciletí trvajícím vytvářením jednotlivých národních států, různorodými přírodními a klimatickými podmínkami a střídáním období nevrzivosti a spolupráce. V Evropské Unii vznikající na pozadí tohoto kulturně-historického vývoje tedy logicky musí přetrvávat i bližší vztahy zemí, které měly podobnou historii, byly si zeměpisně nebo jazykově blízké, popřípadě měly podobné přírodní podmínky. V Evropské Unii, ale i mimo ni tak zůstávají některé regiony, které spolu výrazněji spolupracují. Evropská Unie – tehdy ještě jako EHS - byla založena na spolupráci regionu tří států – Belgie, Nizozemí a Lucemburska (BENELUX), které se spojily s velkými sousedy Německem a Francií a dalším významným státem Itálií. Tyto státy měly nadstandardní vztahy již dříve (ESVO). U jiných evropských států je možné pozorovat zvýšenou spolupráci na základě podobných přírodních podmínek. Typickým příkladem těchto vztahů jsou severní státy – Dánsko, Švédsko, Norsko, Finsko a Island. Jedná se o intenzivně spolupracující region, ačkoli Finsko je jazykově vzdálené ostatním zemím, Island je vzdálený zeměpisně a Norsko a Island nejsou ani členskými zeměmi EU. Jiné dva evropské státy – Portugalsko a Španělsko mají důvodů pro nadstandardní spolupráci hned několik. Španělsko je jediným sousedem Portugalska, oba státy si jsou jazykově blízké a mají i podobnou námořní historii. Na druhém konci kontinentu jsou dva černomořské státy – Rumunsko a Bulharsko. Ačkoli tyto státy odděluje jazyková bariéra, spojuje je zeměpisná blízkost, obdobná nedávná minulost a v poslední době i společná snaha o vstup do EU. Jazykovým poutem a zeměpisnou blízkostí jsou svázány Řecko a Kypr (resp. jeho řecká část), přírodními podmínkami pak alpské země. Pobaltské země – Estonsko, Lotyšsko a Litva vytváří skupinu tří malých států opět spojených společnou nedávnou historií a zeměpisnou polohou, potýkající se s obdobnými problémy.

Státy střední Evropy z důvodu své zeměpisné, kulturní a hospodářské situace navzájem vždy intenzivně spolupracovaly. Po sjednocení Německa a rozpadu bývalé RVHP začala postupně vznikat potřeba dalších států regionu navázat na historicky dané vazby a využít výhod vzájemných vztahů v oblasti hospodářské, politické, ale i kulturní a společenské. V nových podmínkách po uvolnění pevných vazeb a hegemonistického přístupu se ale pochopitelně musela spolupráce postavit na jiných mnohem volnějším základech. Vyvrcholením těchto snah byla Deklarace o spolupráci podepsaná prezidenty Polska, Československa a Maďarska v maďarském Visegrádu v roce 1991. Skupina signatářských států se pak začala označovat jako Visegrádská, případně jen V3, po rozpadu Československa pak V4.

Práci jsem rozčlenila do čtyř hlavních kapitol (Vznik a vývoj V3/V4, Charakteristika jednotlivých zemí, Vnitřní struktura V4, Vízové a konzulární otázky V4), které se dále člení na podkapitoly a oddíly.

V „Úvodu“ se čtenář seznamuje s obsahem a cílem práce. Je zde popsáno, jak byly shromažďovány podklady, s kterými institucemi bylo spolupracováno a jaký byl zvolen postup při tvorbě bakalářské práce. První kapitola se zabývá vývojem Visegrádské skupiny od jejího vzniku až po současnost, v jakých projektech se země Visegrádu angažují a jaké mají plány do budoucna. V následující kapitole nalezneme všeobecné charakteristiky jednotlivých zemí V4, jak ekonomické, tak i geografické. Jednotlivá tvrzení jsou podložena oficiálními statistickými údaji. Třetí kapitola pojednává o vnitřní struktuře daného seskupení, zaměřila jsem se zde na jedinou pevnou organizační strukturu Visegrádské čtyřky – na Mezinárodní visegrádský fond. V následující kapitole nalezneme souhrnné informace o vzájemné spolupráci zemí V4 v oblastech bezpečnostních, pohraničních, azylových a konzulárních. Země V4 společně prosazují zájem na přijetí do schengenského prostoru, vznikly dokonce Pracovní skupiny pro schengenskou spolupráci, společně rovněž prosazují požadavky na zrušení vízové povinnosti do USA. Shrnutí a konečné výsledky nalezneme v „Závěru“. V dalších částech této bakalářské práce je seznam použité literatury, seznam tabulek a grafů a na konci práce nalezneme přílohu – Deklaraci o spolupráci České a Slovenské Federativní Republiky, Polské republiky a Maďarské republiky na cestě evropské integrace.

Při psaní této práce jsem spolupracovala s Ministerstvem pro místní rozvoj České republiky, oddělením mezinárodních organizací cestovního ruchu, kde mi byla poskytnuta řada aktuálních informací, materiálů a kontaktů, kterých jsem využila. Jednalo se především o informace týkající se řady společných projektů připravovaných na tento rok, výsledků projektů z let minulých, hlavních marketingových aktivitách zemí Visegrádu a dalších.

Při vypracování své bakalářské práce jsem využívala oficiálních údajů vydávaných Českým statistickým úřadem, Slovenským štatistickým úradom a obdobnými maďarskými a polskými institucemi a dalšími orgány. Z materiálů, které jsou blíže specifikovány v kapitole „Použitá literatura“, jsem se snažila využít získané informace tak, abych z nich utvořila ucelené závěry. Uváděla jsem aktuální údaje, jež byly v době zpracování k dispozici. Nutno však poznamenat, že publikací o Visegrádské skupině není příliš mnoho, proto mi byla velmi nápomocná spolupráce s Ministerstvem pro místní rozvoj, kde jsem získala řadu nových materiálů. Ve velké míře jsem využívala internetových stránek. Jednalo se především o oficiální webové stránky zemí V4 jako www.visegradgroup.org, www.visegradgroup.eu, www.visegrad.info či www.european-quartet.com.

1 VZNIK A VÝVOJ V3/V4



1.1 VZNIK

Visegrádská skupina vznikla 15. února 1991 na setkání prezidenta České a Slovenské federativní republiky Václava Havla, prezidenta Polské republiky Lecha Wałęsy a maďarského premiéra Józsefa Antalla v severomaďarském městě Visegrádu. Toto místo bylo symbolické: ve Visegrádu se roku 1335 sešli tři panovníci Jan Lucemburský, král český; Kazimír III., král polský a Karel Robert, král uherský, aby vyřešili vzájemné neshody a dohodli se na společné spolupráci. Roku 1991 na stejném místě došlo k podepsání Deklarace o spolupráci České a Slovenské Federativní Republiky, Polské republiky a Maďarské republiky, vyhlašující spolupráci při zapojování do evropských struktur, ekonomické transformaci a ochraně životního prostředí těchto postkomunistických zemí. Zúčastnění se přihlásili k ideálům občanské společnosti a respektu k právům národnostních menšin. Zároveň se dohodli na jisté pravidelnosti ve schůzkách na různých úrovních, od prezidentů až po expertní skupiny pracující na konkrétních úkolech. [1] Visegrádská skupina byla podporována západní Evropou s cílem vytvořit ve střední Evropě jakousi bariéru mezi východem a západem.

Československo, Maďarsko a Polsko byly vždy součástí jedné civilizace sdílející kulturní hodnoty a společné kořeny náboženských tradic, což si přejí dále zachovat.

„Hlavní cíle, které si země Visegrádské skupiny stanovily:

- v plném smyslu obnovení státní suverenity, demokracie a svobody;
- likvidace všech existujících společenských, ekonomických a duchovních pozůstatků totalitního systému;
- vybudování parlamentní demokracie, moderního právního státu, dodržování lidských práv a základních svobod;
- vytvoření moderního tržního hospodářství;
- plné zapojení do evropského politického, hospodářského, bezpečnostního a právního systému.“¹ [3]

¹ Visegrad.info [online]. Vznik a vývoj Visegrádské skupiny – základní informace. [citováno 14.1.2007]. Dostupný na WWW : <http://www.visegrad.info/?q=cs/node/110>

Regionální spolupráce těchto států je založena na pravidelném setkávání jejich představitelů na mnoha úrovních. Jednou ročně se koná oficiální setkání předsedů vlád, které určuje charakter kooperace v následujícím období. Visegrádské země se dohodly, že se budou v periodě jednoho roku pravidelně střídát v předsednictví této skupiny.

Hlavní důvody, které vedly ke vzniku Visegrádské skupiny byly zejména:

- větší prostor s více obyvateli má při vyjednávání váhu větší, než je váha jednotlivých zemí (Visegrádský prostor zahrnuje 533 613 km² a 65 mil. obyvatel)
- společný geografický prostor, který s sebou přináší mnohé výhody, a to i přes postupující globalizaci, která dělá vzdálenost mezi zeměmi relativní
- prospěšnost vzájemného obohacování jednotlivých národních kultur
- přesvědčení, že společnými postupy bude snadnější dosáhnout určených cílů (tj. společenská transformace, snaha o likvidaci pozůstatků komunistického bloku, zapojení se do evropských struktur, aj.) [3]
- historicky daná kulturní a hospodářská blízkost celého regionu

1.2 VÝVOJ VISEGRÁDSKÉ SKUPINY

Visegrádská spolupráce je charakterizována několika fázemi, které jsou určeny různými cíli, zájmy a následnými kroky. V rámci této různorodosti je však možné vymezit hlavní rysy této spolupráce:

- počátky spolupráce; důležitost kooperace v oblasti zahraniční politiky (1991 – 1992)
- ochlazení vztahů mezi jednotlivými státy, snižování společné vůle spolupracovat (1992-1997)
- revitalizace spolupráce (1998-2004)
- současná situace, role V4 v rozšířené EU

1.2.1 1991 – 1992

Vzájemná spolupráce se stala dobrým prostředkem jak v posilování vnitřních vztahů, tak v dosahování určených zahraničně-politických cílů. Cílem visegrádských zemí bylo navázat užší a intenzivnější kontakty se zeměmi Evropského společenství. Toto období lze hodnotit jako velice úspěšné, ačkoliv stále přetrvávaly problémy z minulosti, tzn. problémy v česko-polských

vztazích či problematika vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros v československo-maďarských vztazích. [2]

V této době se podařilo zrušit organizace, které symbolizovaly studenou válku. Od 1. dubna 1991 ukončily svoji činnost vojenské struktury Varšavské smlouvy a 1. července 1991 došlo naposled k setkání Politického poradního výboru Varšavské smlouvy v Praze, kde bylo rozhodnuto o její likvidaci. V Budapešti 28. června 1991 bylo rozhodnuto představiteli členských států o rozpuštění Rady vzájemné hospodářské pomoci členských států. Zásadním bodem vývoje vzájemných vztahů bylo podepsání asociačních dohod států Visegrádské skupiny s Evropským společenstvím v prosinci 1991.

V dubnu 1992 byl v Budapešti vytvořen Výbor pro spolupráci ve střední Evropě s výslovným cílem liberalizovat obchodní a ekonomické vztahy a připravit se tak společně na vstup do ES/EU.

V tomto období se poprvé začaly navazovat vztahy mezi Visegrádským uskupením a Severoatlantickou aliancí (NATO). Ministři zahraničí USA a SRN James Baker a H.D. Genscher vyzvali ve společném prohlášení z 2. října 1991 k užší spolupráci aliance s postkomunistickými zeměmi. To byl první krok směrem k pozdějšímu rozšíření NATO o bývalé členy Varšavské smlouvy. [3]

1.2.2 1992 – 1997

V tomto období došlo k určitému ochlazení vztahů mezi jednotlivými státy. Hlavním důvodem byl především vnitropolitický vývoj v jednotlivých státech a přesvědčení hlavních politiků, že budování regionálních struktur může zpomalit tempo začleňování jednotlivých zemí do NATO a EU.

12. prosince 1992 podepsali v Krakově představitelé České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska dokument s názvem Středoevropská zóna volného obchodu (CEFTA-Central Europe Free Trade Area), která znamenala velký průlom, protože povzbudila vzájemný obchod mezi těmito státy, jehož objem se po rozpadu RVHP podstatně snížil. Dohoda předpokládala odstranění překážek ve vzájemném obchodě snížením cel a kvót. Praha se stala velkým zastáncem nejrychlejší realizace dohody už proto, že měla eminentní zájem na liberalizaci obchodu s průmyslovými výrobky a později také ve vzájemné obchodní výměně vykazovala trvalý přebytek. Jejím cílem bylo v průběhu období do 1.1. 2001 vytvořit mezi zúčastněnými stranami oblast volného obchodu. Důkazem efektivity CEFTA je skutečnost, že za prvních pět let její existence se obchod mezi jejími členy zdvojnásobil. V této době se však na první pozici ve vzájemném obchodu dostává EU. V případě České republiky byl jednou z nejdynamičtější

rostoucích položek obchod s Polskem. CEFTA přinesla možnost vytvářet uvnitř Visegrádské skupiny vyrovnávací mechanismy, z nichž mohly všechny zúčastněné země čerpat především ve vzájemném obchodu a „léčit“ tak některé problémy, spojené s doznívajícími důsledky zániku RVHP a čerstvými problémy, vyplývajícími z převodu obchodních aktivit západním směrem. [1] CEFTA se stala přípravou na vstup do západoevropských politických a hospodářských struktur. Později byla rozšířena o Slovinsko (1996), Rumunsko (1997), Bulharsko (1998), Chorvatsko (2002) a Makedonii (2006).

1. ledna 1993 došlo k rozdělení Československa na dva samostatné státy. Nově vzniklá Česká republika zdůrazňovala spíše náklonnost k západní Evropě než zájem na spolupráci v rámci postkomunistických zemí. Naopak z důvodů obavy z izolace mělo Slovensko zájem na institucionalizaci spolupráce V4. [2]

„V období třetí vlády Vladimíra Mečiara se Slovensko ocitlo v diplomatické izolaci ze strany západních demokracií a čelilo i problémům vůči svým sousedům. Zahraniční politika Slovenské republiky vůči sousedním státům byla v deklaratorní rovině prioritní oblastí zájmů třetí vlády Vladimíra Mečiara. Slovensko se na rozdíl od České republiky negativně nevymezovalo vůči spolupráci v rámci V4, ovšem jeho praktické kroky byly v ostrém rozporu s touto politikou.“²

Mezinárodně rozdělení Československa zdůraznilo mezistátní problémy. Jednalo se především o slovensko-maďarské vztahy, které byly komplikovány řadou nevyřešených otázek týkajících se politiky slovenské vlády vůči maďarské menšině na Slovensku a sporného vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros, kterou řešil Mezinárodní soudní dvůr v Haagu. Rozsudek ze září roku 1997 dal za pravdu slovenské straně, což nezmírnilo nacionální napětí mezi oběma partnery.

Rok 1996 přinesl oživení ve věci vstupu do NATO s možností zahájit předvstupní jednání na plánované madridské schůzce v roce 1997. Na tomto summitu však Slovensko nebylo přizváno k zahájení rozhovorů o přistoupení k této organizaci a dokonce ani jako možný kandidát dalšího rozšiřování. To znamenalo pro Slovensko určitou prohru. Touto skutečností se narušila ucelenost V4, což by při vzniku krizových situací mohlo zhoršit vzájemnou spolupráci.

1.2.3 1998 – 2004

Rok 1998 byl z hlediska spolupráce Visegrádské čtyřky přelomový. Od roku 1997 je možné v rámci V4 hovořit o revitalizaci spolupráce. K tomuto pozitivnímu vývoji přispěla změna

² Vykoukal Jiří a kol.: *Visegrád možnosti a meze středoevropské spolupráce.*, Praha Dokořán 2003, ISBN 80-86569-34-9, s.237

v politickém uspořádání Slovenska, odchod Vladimíra Mečiara, stejně jako změna politické orientace české vlády.

Program obnovené spolupráce se zaměřil na podporu Slovenska v jeho snaze o připojení k NATO (Česká republika, Maďarsko a Polsko vstoupily do NATO v roce 1999, zatímco Slovensko bylo přijato za dalšího člena do Severoatlantické aliance až 29.3.2004).

Mezi další cíle patřila kooperace při přípravě na přistoupení do schengenského prostoru, vyhodnocování hrozeb vnitřní bezpečnosti, spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí a kulturní spolupráce.

Na summitu EU v Kodani v prosinci 2002 bylo rozhodnuto o přijetí nových zemí do Evropské Unie (včetně V4) a v Athénách roku 2003 byly podepsány přístupové smlouvy.[3]

V průběhu celého období předvstupních rozhovorů mezi V4 a EU se nabízely otázky, jakým způsobem mohou tyto státy společně prosazovat svoje zájmy v přijímacím procesu. V nejdůležitější oblasti – v hospodářských otázkách – nemohly země V4 nalézt společný postoj. Každý stát zvolil jiný postoj a odlišné tempo transformace. V období 90. let spolu země Visegrádu jednotlivé otázky a problémy v rámci předvstupních rozhovorů konzultovaly, i když spíše na bilaterálních setkáních ministrů a premiérů, než na bázi V4. K určitému oživení a pokroku došlo za vlády premiéra Miloše Zemana. Jednalo se zejména o vylepšení společných kroků v oblasti kultury a ve sféře společných projektů.

V době, kdy se blížilo uzavření vyjednávání s Evropskou Unií, vztahy mezi jednotlivými zeměmi se začaly opět zhoršovat. V období předvstupních rozhovorů se rozpoutala diskuze o tom, jestli je smysluplné pokračovat ve stávající spolupráci na úrovni Visegrádu. Cíle, které si Visegrádská skupina na svém počátku stanovila (směrování k integraci do EU a NATO) se do jisté míry vyčerpaly. Čtyřicetimilionové Polsko v této době dávalo jasně najevo, že má své vlastní zájmy, a ty se jen těžko dají sloučit se zájmy menších středoevropských států. Výrazným rysem, že se Polsko liší od svých třech partnerů, se projevilo v jeho postoji během iráckého konfliktu. V případě požadavků na změny v euroústavě hrálo Polsko také separátní roli, rozdílnou od postojů ostatních visegrádských zemí.

1. května 2004 proběhlo rozšíření Evropské Unie o 10 nových států, a to včetně států Visegrádu. Počet členů Evropské Unie se tak skokem zvýšil o 75 milionů, z nichž 65 milionů obyvatel pochází ze zemí V4.

První schůzka visegrádských zemí po vstupu do EU se konala v Kroměříži v květnu 2004. Premiéři se shodli, že spolupráce na úrovni Visegrádu vstupem do EU nekončí. Země V4 po vstupu do EU budou prosazovat především spolupráci Evropské Unie se zeměmi východní Evropy, jednalo by se především o podporu Ukrajiny, Běloruska, Bulharska, Rumunska a

Chorvatska. Premiéři vyslovili přesvědčení, že vstupem do EU bude vzájemná kooperace lépe funkční na konkrétních projektech. Zároveň také odmítli rozšíření Visegrádského uskupení o další země (jako např. o Slovinsko či Rakousko).

Důležitou roli má hrát praktická regionální spolupráce v oblastech kultury, školství, výměny mládeže, životního prostředí, infrastruktury, krizového řízení, boje proti organizovanému zločinu a ilegální migraci. Důležitá je také podpora nevládních iniciativ a budování občanských kontaktů prostřednictvím MVF. Záměrem V4 je především využít tuto strukturu jako konzultační fórum, na němž je možné nacházet témata a oblasti, ve kterých by mohly zúčastněné země spolupracovat při prosazování společných zájmů. [3]

1.2.4 Současná situace

V současnosti lze spolupráci V4 označit jako nejzřetelněji vyprofilovanou iniciativu ve středoevropském regionu. Ve srovnání s mnohými dalšími regionálními iniciativami má nejkonkrétnější obsah a opírá se o společné zkušenosti z minula a o určité zájmy účastnických zemí. Visegrádská spolupráce se stala symbolem stability ve střední Evropě (v porovnání s nestabilním Balkánem). Spolupráce V4 je na mezinárodní scéně respektovanou a začal být o ni zájem z různých směrů, na který V4 reaguje nabídkami spolupráce na určitých projektech ve formátu V4+.

Pro Českou republiku je smyslem této iniciativy rozvíjení konkrétních projektů, jako např. meziresortní spolupráce, zavádění schengenských standardů či posilování vztahů mezi jednotlivými občany Visegrádské skupiny. [15]

Hlavní oblast visegrádské spolupráce v současnosti tvoří, kromě různých politických schůzek a jednání, realizace řady společných projektů, a to především v oblastech životního prostředí, vnitřní bezpečnosti, obrany, kultury a vzdělání. Visegrádská čtyřka začíná spolupracovat i v oblasti dopravy, justice, cestovního ruchu, informatiky či energetiky.

V4 vytvořila i visegrádské logo, kterým jsou zaštiťovány různé společné kulturní akce.



Velmi intenzivní je také kooperace v oblasti životního prostředí. Byl uskutečněn zajímavý projekt Visegrádské letní školy rozvojové pomoci a spolupráce na období 2002-2006. Ministerstva životního prostředí visegrádských zemí si také navzájem vyměňují pohledy na evropské ekologické aktivity a společně vydávají bulletin V4 Enviromental Newsletter. V rámci V4 spolupracuje několik nevládních neziskových organizací, ke kterým patří: Ústav pro ekopolitiku (Česká republika), Společnost pro trvale udržitelný život (Slovensko), Centrum environmentálních studií (Maďarsko) a Institut pro udržitelný rozvoj

(Polsko). Tyto organizace společně prosazují myšlenky trvale udržitelného rozvoje. V období komunismu se kladl důraz především na růst primárního sektoru a těžkého průmyslu. To vedlo k nepřiměřené devastaci životního prostředí (znečištění ovzduší, vodních toků, nadměrná produkce nebezpečných odpadů, neexistence povědomí veřejnosti o ekologických problémech v této době). Výše uvedené organizace proto spolupracují na odstraňování těchto pozůstatků bývalého režimu.[18]

Hlavním projektem v oblasti obrany byla společná modernizace vrtulníků typu Mi-24. Byly také učiněny společné kroky ke koordinaci boje proti terorismu.

V oblastech vnitřních věcí se realizují schůzky pracovních skupin ve formátu V4+Rakousko, a to v boji proti krádežím motorových vozidel, proti převaděčství i proti ilegálnímu obchodu s lidmi, počítačové kriminalitě, kriminalitě v oblasti životního prostředí, pašování zbraní, jaderných i jiných nebezpečných materiálů. V oblasti boje s extremismem se v současné době začíná vyvíjet značná aktivita.

Prioritou V4 je v současné době také spolupráce v oblasti schengenského prostoru.

V oblasti justice se nachází v centru pozornosti výměna názorů na otázky výkonu a uznávání cizích rozhodnutí v občanskoprávním řízení, trestní odpovědnost právnických osob dle mezinárodních smluv, hodnocení odborné způsobilosti státních zástupců a soudců, účinnost boje proti terorismu a postavení znalců v soudním řízení ve visegrádských zemích.

V poslední době se rozvíjí spolupráce i v dalších oblastech. Mezi jednotlivými ministerstvy dopravy se uskutečňuje výměna zkušeností a informací v procesu restrukturalizace železnic. V oblasti nákladní a osobní přepravy se diskutují možnosti spolupráce v rozvoji infrastruktury či multilaterální spolupráce v oblastech mezinárodních železničních organizací.

Mezi jednotlivými ministerstvy informatiky se rozvinula spolupráce ve výměně názorů na současný vývoj telekomunikací ve V4 a na informační společnosti. V současné době je funkční oficiální webová stránka Visegrádské čtyřky (www.visegradgroup.org), která je spravována ministerstvy zahraničních věcí jednotlivých zemí.

Také ministři zemědělství se navzájem dohodli na postojích států V4 ke Společné zemědělské politice EU. [9]

Jednou z nejdůležitějších oblastí spolupráce zemí Visegrádu je odvětví cestovního ruchu. V této oblasti jsou v současnosti vytvářeny společné prezentace zemí v kulturních městech Evropy, zvláštní pozornost je věnována všestranné prezentaci visegrádských zemí v Bruselu. V oblasti kultury jsou vytvářeny prezentace jednotlivých destinací V4. Pro rok 2007 jsou cílovými trhy pro propagaci V4: Rusko, Japonsko, Čína a USA. V těchto zemích se V4 účastní veletrhů a propaguje jednotlivé destinace.

Byla spuštěna společná internetová prezentace European-Quartet – One Melody, dále společný prospekt ve čtyřech jazycích (angličtině, japonštině, čínštině, portugalštině) a společná mapa, společná prezentace jednotlivých národních “produktů” – jedná se o historická města (Praha-Bratislava-Budapešť-Krakov-Varšava) a kulturní památky (památky UNESCO a židovské památky). [16] [9]

Právě země Visegrádu vykazují důležité rysy bezpečné turistické destinace jak pro cestovní ruch volného času, tak pro obchodní a služební jednání.

Příjmy z cestovního ruchu mají nezanedbatelný význam v rámci celkových příjmů do státního rozpočtu, proto by měly být investice do propagace daných zemí i nadále zvyšovány.

Tabulka č. 1 Souvislost propagace zemí s příjmy z cestovního ruchu
(údaje za rok 2004)

Země	Výdaje ze státního rozpočtu na propagaci země [mil. \$]	Příjmy z aktivního cestovního ruchu [mil. \$]	Počet přenocování cizinců [mil.]	Počet zastoupení centrálního cestovního ruchu v zahraničí
Slovensko	3,0	900	4,6	6
Česká republika	9,5	4 200	18,9	29
Polsko	9,3	5 800	9,3	13
Maďarsko	35,2	4 100	10,3	26

Pramen: WTO

* * *

Visegrádská čtyřka vznikla na prahu 90. let, kdy se po pádu železné opony otevřel nový prostor pro regionální integraci. V této době bylo cílem V4 zkoordinovat zahraničně-politické aspekty transformace v rámci jednotlivých zemích a začlenit země postkomunistického bloku do západoevropské demokracie. Jednalo se především o přerušení vazeb na SSSR, vytvoření moderního tržního hospodářství a rozvinutí spolupráce s Evropskou Unií a Severoatlantickou Aliancí.

V 90. letech došlo v rámci V4 k několika krizím. K ochlazení vztahů v rámci V4 výrazně přispěl rozpad Československa. V tomto období se oba nově vzniklé státy snažily zdůrazňovat především svou suverenitu. Vztahy mezi Slovenskem a Maďarskem se začaly zhoršovat vlivem

problému maďarských menšin na slovenském území. Dalším výrazným důvodem, který přispěl k ochlazení vztahů, byla obava, že budování regionálních struktur naruší či zpomalí tempo integrace do EU a NATO. V průběhu jednání s EU neexistovaly v rámci V4 společné postoje, ani postup nebyl koordinován.

Zlomovým se stal rok 1998, kdy došlo k oživení vztahů a k obnovení spolupráce. V tomto období se staly 3 země Visegrádu členy NATO, následovala změna ve vládě v České republice a na Slovensku. Tyto vlády se výrazně odlišovaly od předchozích ve věci regionální spolupráce na úrovni V4.

V současné době lze konstatovat, že se Visegrád i přes různé peripetie svého dosavadního vývoje stal významným uskupením v regionu střední Evropy. Po realizaci primárního cíle V4 (přijetí do EU a NATO) významně vzrostly zahraničně-politické aktivity a čtyřka začala spolupracovat i s dalšími státy mimo V4. Jedná se o Regionální partnerství (spolupráce se Slovinskem a Rakouskem) a o program V4+, kde skupina spolupracuje s dalšími státy střední a východní Evropy.

Z popsaného vývoje vyplývá, že činnost tohoto uskupení je určitým kompromisem tradic jejich členských zemí, a tudíž lze říci, že se nepodařilo prosadit žádnou z nich jako dominantní. Z tohoto hlediska je možné vypožorovat, že si V4 již nyní pravděpodobně vytváří svou historii. Svůj význam V4 potvrzuje také tím, že v EU žije svým regionálním životem, založeném na geografické blízkosti, obdobných historických zkušenostech a jisté kulturní vzájemnosti.

Na druhou stranu je možné konstatovat, že vznik V4 pro ekonomickou, společenskou a kulturní spolupráci nepřinesl tak očekávané výsledky, jak se zpočátku uvažovalo. Ekonomická spolupráce V4 je často zastřena spoluprací, která by stejně probíhala na platformě EU, společenská a kulturní spolupráce by pravděpodobně vznikala i bez účasti V4 a vzájemná setkání členů V4 se občas stávají pouze diskusními fóry bez významnějších faktických výstupů.

2 CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ZEMÍ V4

2.1 ZÁKLADNÍ GEOGRAFICKÉ ÚDAJE

Státy Visegrádské skupiny zabírají celkovou rozlohu přibližně 533 613 km², což činí 5 % rozlohy Evropy. Celkový počet obyvatel zemí V4 čítá téměř 65 milionů (9 % obyvatel Evropy).

V průběhu období mezi 50. a 70. roky 20. století proběhla velká migrace venkovského obyvatelstva do měst, což zapříčinilo vysoký podíl městského obyvatelstva (65 %). V současné době probíhá ve visegrádských zemích suburbanizace, týkající se okrajů hlavních a velkých měst. [9]

2.1.1 Česká republika

(údaje z roku 2005)

Rozloha: 78 866 km²

Státní zřízení: republika

Počet obyvatel: 10 246 178

Hustota obyvv.: 129,92 obyvv./km² (údaj z roku 2004)

Hlavní město: Praha (1 218 000 obyvv.)

Sousední státy: Polsko, Slovensko, Rakousko, Německo

Úřední jazyk: čeština

Datum vzniku: 1993

Národnostní složení: Češi (81 %), Moravané, Slováci, Slezané, Romové, Poláci, Němci

Hlavní náboženství: bez vyznání (55 %), římskokatolické (29 %), protestanti (4 %), ostatní

Měna: česká koruna (CZK)

Administrativní složení: 14 krajů

Forma vlády: parlamentní

Export (v miliardách USD): 78,21 (údaj z roku 2003); stroje a dopravní prostředky, chemikálie, paliva

Import (v miliardách USD): 76,53 (údaj z roku 2003); stroje a dopravní prostředky, chemikálie, paliva

Hlavní odběratelské země: Německo, Slovensko, Rakousko, Polsko, Francie



Hlavní dodavatelské země: Německo, Slovensko, Čína, Francie, Rusko

Klima: Podnebí České republiky se vyznačuje pronikáním a míšením oceánských a kontinentálních vlivů. Je charakterizováno západním prouděním s převahou západních větrů, intenzivní cyklonální činností a hojnými srážkami. Přímořský vliv se projevuje především v Čechách. Na Moravě a ve Slezsku přibývá kontinentálních podnebných vlivů. Průměrná roční teplota se pohybuje okolo 7,3 °C.

Geografické informace: Česká republika je vnitrozemským státem, který leží uprostřed mírného pásu severní polokoule ve střední Evropě. Územím České republiky prochází hlavní evropské rozvodí, které odděluje povodí Severního, Černého a Baltického moře. Hlavní říční osy jsou Labe a Vltava, na Moravě především Morava a Dyje a ve Slezsku Odra s Opavou. Z hlediska fyzicko-geografického leží Česká republika na rozhraní dvou různých horských soustav - západní a střední část vyplňuje Českomoravská Vysočina, která má převážně ráz pahorkatiny a středohory (Šumava, Český les, Krušné hory, Jeseníky a Orlické hory). Do východní části státu zasahují Západní Karpaty (Beskydy). Z celkové plochy ČR je pouze 827 km² (1,05 %) ve výšce nad 1 000 m. Střední nadmořská výška ČR je 430 m.



ČR oplývá množstvím velmi dobře zachovalých historických památek. Hradů a zámků se tady nachází přes 2 000, každý desátý je přístupný k návštěvě a prohlídce. Velmi zachovalá jsou i některá historická centra. Mnoho českých historických památek je zařazeno v seznamu světového dědictví UNESCO.

Rovněž na přírodní krásy je Česká republika bohatá. Krajina s horskými pásmy u hranic nabízí klid, odpočinek a příležitosti ke sportům letním i zimním. Národní parky Krkonoše, Šumava, Podyjí a České Švýcarsko chrání nejvzácnější a ojedinělé rostlinné a živočišné druhy. Přes 1 200 chráněných oblastí a míst zaujímá více než 10 % rozlohy území České republiky. Je zde přes 20 000 jezer a rybníků a více jak 40 vodních nádrží. Jednu třetinu země tvoří hornatá krajina s bohatými lesy a loukami s možností agroturistiky. [4]

2.1.2 Maďarsko

(údaje z roku 2005)



Rozloha: 93 036 km²

Státní zřízení: republika

Počet obyvatel: 9 981 334 (údaj z roku 2006)

Hustota obyv. : 107. 84 obyv./km² (údaj z roku 2004)

Hlavní město: Budapešť (1 909 000 obyv.)

Sousední státy: Rakousko, Slovinsko, Chorvatsko, Srbsko, Rumunsko, Ukrajina, Slovensko

Úřední jazyk: maďarský

Datum vzniku: 1918

Složení obyvatelstva dle národnosti: maďarská (92,3 %), německá (200 000 – 220 000 obyv.), slovenská (100 000-110 000 obyv.), chorvatská (80 000 – 90 000 obyv.), rumunská (25 000 obyv.), srbská, slovinská, polská, řecká, arménská, rusínská, ukrajinská

Hlavní náboženství: římská katolická (68 %), protestanti (25 %), bez vyznání (8 %)

Měna: Forint (1 forint = 100 filérů) (HUF)

Administrativní složení: 19 žup

Forma vlády: parlamentní

Obrat zahraničního obchodu (v miliardách USD): 126,58

Export (v miliardách USD): 61,75; stroje, potraviny, suroviny, paliva

Import (v miliardách USD): 64,83; stroje, paliva, potraviny, suroviny

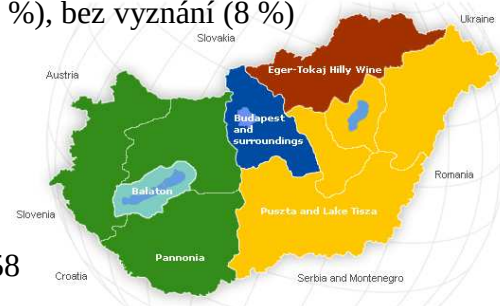
Hlavní odběratelské země: Německo, Rakousko, Itálie, Francie

Hlavní dodavatelské země: Německo, Rusko, Rakousko, Itálie

Klima: Typické je podnebí mírného klimatického pásma s kontinentálním charakterem. Nejchladnější měsíc je leden (-1 °C), nejteplejší je srpen (21,3 °C).

Geografické informace: Maďarsko se nachází ve střední Evropě, a to v Karpatské kotlině. Největší šířka území státu je ve směru od severu k jihu 268 km, ve směru od východu k západu činí 528 km.

50 % území Maďarska pokrývají roviny: Velká maďarská nížina, která zabírá celou východní polovinu státu, a Malá nížina, ležící poblíž severozápadních hranic Maďarska.



Dvě nejdůležitější řeky, které Maďarskem protékají, jsou Dunaj (maďarský úsek Dunaje je dlouhý 417 km) a Tisa (598 km); obě protínají území Maďarska od severu k jihu. Krajina mezi



Dunajem a Tisou má také rovinatý charakter, zatímco od Dunaje na západ se nachází kopcovité Zadunají, v jehož středu leží nejteplejší jezero ve střední Evropě, Blatenské jezero (Balaton). Horské pásmo se táhne úhlopříčně: od Dunaje na západ je to Zadunajské středohoří s horami měřícími

400-700 metrů (Keszthelyské pohoří, Bakoňský les čili Bakony, Vértes, Gerecse, Pilis, Visegrádské pohoří), od Dunaje na východ je to pak Severní středohoří, jehož vrchy jsou vysoké 500-1000 metrů (Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk, Cserehát, Zemplínské vrchy). Nejvyšším bodem Maďarska je hora Kékes (1 014 m), nacházející se v pohoří Mátra.

Oblíbeným turistickým cílem je “maďarská pusta” se svou typickou, kdysi velmi početnou faunou a charakteristickými národopisnými tradicemi, s nimiž se můžeme seznámit v Národním parku Hortobágy, kde se zájemci mohou v rámci atraktivních přehlídek též seznámit s jezdeckým uměním zdejších obyvatel. [5]

2.1.3 Polsko

(údaje z roku 2005)

Rozloha: 312 685 km²

Státní zřízení: parlamentní republika

Počet obyvatel: 38 622 000

Hustota obyv.: 123, 53 obyv./km² (údaj z roku 2004)

Hlavní město: Varšava (1 641 000 obyv.)

Sousední státy: Německo, Česká republika, Slovenská republika, Ukrajina, Bělorusko, Litva, Rusko

Úřední jazyk: polština

Datum vzniku: 1918

Složení obyvatelstva dle národnosti: polská (98 %), německá, ukrajinská, běloruská, romská, litevská, slovenská

Hlavní náboženství: římská katolická (95 %), řeckokatolická, protestantská

Měna: polský zlatý (Złoty – PLN)

Administrativní složení: 16 vojvodství

Forma vlády: parlamentně prezidentská

Obrat zahraničního obchodu (v miliardách USD): 121,58 (2003)

Export (v miliardách USD): 53,5769 (2003); stroje a dopravní prostředky, potraviny

Import (v miliardách USD): 68,0039 (2003); stroje a dopravní prostředky, chemikálie

Hlavní odběratelské země: Německo, Itálie, Nizozemí, Francie, Velká Británie, Česká republika



Hlavní dodavatelské země: Německo, Itálie, Francie, Rusko

Klima: Polsko se nachází v mírném klimatickém pásu, průměrná roční teplota vzduchu se pohybuje mezi 7 °C a 8 °C. Podnebí ovlivňuje otevřenost k severu, jedná se o přechodný ráz mezi oceánským a kontinentálním.

Geografické informace: Polsko je šestým největším státem Evropy rozkládající se ve středu evropského

kontinentu. Nejvýznamnější řeky jsou následující: Visla (1080 km) a Odra (850 km). Polsko se nachází mezi Baltským mořem na severu a horským pásmem Sudet a Karpat na jihu.

Krajina Polska má charakter nížin a průměrná nadmořská výška je 173 m. Podél pobřeží se táhnou písčité nížiny s řadou pobřežních jezer, jež byly vytvořeny přehrazením zátok písečnými kosami. V Polsku se rozprostírá téměř 10 000 jezer větších než 1 ha, které jsou soustředěné zejména v Mazurské a Pomoranské jezerní plošině. Mnohá jezera jsou navzájem propojena, takže jich lze využít také pro dopravu. U ústí Visly je nejnižší bod státu 1,8 m pod úrovní mořské hladiny. Jih Polska je ohraničen horskými pásmy. Nejvyšší horou Polska jsou Rysy, měřící 2 499 m. [6]

2.1.4 Slovensko

(údaje z roku 2005)

Rozloha: 49 035 km²

Státní zřízení: republika

Počet obyvatel: 5 439 448 (údaj z roku 2006)

Hustota obyvatel: 110,93 obyv./km² (údaj z roku 2006)

Hlavní město: Bratislava (452 000 obyv.)

Sousední státy: Maďarsko, Polsko, Rakousko, Ukrajina, Česká republika

Úřední jazyk: slovenský

Datum vzniku: 1993

Složení obyvatel dle národnosti: slovenská (85 %), maďarská (10 %), romská (2 %), rusínská, ukrajinská, ruská, německá, polská a jiné

Hlavní náboženství: římsko-katolické (60 %), řecko-katolické, protestanti, ostatní

Měna: slovenská koruna (SKK)

Administrativní složení: 8 krajů

Forma vlády: parlamentní

Obrat zahraničního obchodu (v miliardách USD): 44,3 (údaj z roku 2003)

Export: 32,39 mld.USD; stroje a dopravní prostředky, chemikálie

Import: 34,48 mld. USD; stroje a dopravní prostředky, paliva, chemikálie

Hlavní odběratelské země: Německo, Rakousko, Itálie, Česká republika, Maďarsko, Francie

Hlavní dodavatelské země: Německo, Česká republika, Rusko, Itálie

Klima: Slovensko se rozkládá v mírném klimatickém pásmu, je zde typické střídání čtyř ročních období. Průměrná teplota se v zimě pohybuje kolem -2 °C a v létě kolem 21 °C. Nejchladněji je v lednu a nejtepleji je v měsících červenec a srpen. Průměrně se v určitých pohořích nachází sníh 130 dní v roce.



Geografické informace: Slovensko leží ve střední Evropě. Střed a sever této krajiny je hornatý (Karpatský oblouk). Pro jih a východ republiky jsou typické nížiny, které jsou důležité pro zemědělskou činnost. Častým cílem turistů

jsou nejen skvostné vysoké hory (Vysoké a Nízke Tatry), ale také krasová území. V Tatrách se nachází mnoho jezer ledovcového původu (ples). Je zde 9 přírodních národních parků, 13 chráněných krajinných oblastí a více než 40 % území Slovenska je tvořeno lesy.

Na Slovensku je čtrnáct zpřístupněných jeskyň všech druhů, většina z nich je krápníkových, několik ledových a výjimečnou hodnotu má aragonitová jeskyně v Ochtině, patřící mezi tři zpřístupněné jeskyně svého druhu na světě. [4] [7] [8]

* * *

V následující tabulce jsou přehledně uvedeny důležité neekonomické charakteristiky jednotlivých zemí V4:

Tabulka č. 2 Základní neekonomické charakteristiky jednotlivých zemí V4

(údaje za rok 2005)

	ČR	Maďarsko	Polsko	Slovensko
Rozloha (km²)	78 866	93 036	312 685	49 035
Počet obyvatel	10 246 178	9 981 334	38 622 000	5 439 448
Hustota (obyv./ km²)	129,92	107,84	123,53	111,04
Náboženství (bez vyznání v %)	55	14,5	1	13,7
Geografické informace	pahorkatina, středohory prům. nadm. výška: 430 m	Roviny, nížiny	nížiny prům. nadm. výška: 173 m	hornatý – střed, sever nížiny – jih, východ nadm. výška: min. 95 m max. 2656 m

Pramen: [4] [6] [30], Český statistický úřad

2.2 ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ ÚDAJE

Skupina zemí V4 je poměrně rozmanitá. Maďarsko je převážně zemědělskou krajinou, na jihu Slovenska se nacházejí nejúrodnější půdy, sever země je hornatý. Nejbohatší na přírodní jezera a jedinou přímořskou velmocí je Polsko. Visegrádská oblast je poměrně chudá na nerostné suroviny, ovšem s výjimkou Polska. Nejběžnějším a nejvýnosnějším nerostným zdrojem ČR, Slovenska a Polska je uhlí.

„Před rokem 1990 byl prioritou komunistických režimů rozvoj těžkého průmyslu, podpořený rozsáhlými dovozy surovin ze zahraničí, zejména ze Sovětského svazu. Struktura průmyslu způsobovala zátěž pro životní prostředí.

Přechod z centrálně plánované ekonomiky přinesl rozsáhlé změny v podobě restrukturalizace průmyslových aktivit, což by mohlo snížit energetickou náročnost i znečištění životního prostředí, nahrazení zastaralých energeticky náročných technologií nejlepšími dostupnými technologiemi. Rovněž se zlepšila kvalita mnoha výrobků, často hlavně díky obrovským přímým zahraničním investicím.

V posledních letech země V4 tlačí silná populační krize, která se vyznačuje mimořádným poklesem porodnosti, stárnutím obyvatelstva a rostoucí nezaměstnaností. V 90. letech 20. stol. se nezaměstnanost prudce zvýšila v důsledku restrukturalizace podniků, a také díky celkovému snížení ekonomické aktivity.

Přes některé výše zmíněné problémy zažívají visegrádské země solidní ekonomický růst. K úspěšnému dokončení transformace na udržitelnou tržní ekonomiku ovšem musí pokračovat ve finančních, právních a regulačních reformách. Velkým problémem nadále zůstávají potíže v podobě poměrně značně rozšířené korupce, vysoké nezaměstnanosti, rostoucích schodků státních rozpočtů a nedokončené restrukturalizace některých průmyslových odvětví.“³ [9] Visegrádská skupina podporuje spolupráci se všemi zeměmi, hlavně se zeměmi sousedními, a zajímá se o demokratický rozvoj ve všech částech Evropy.

³ Ministerstvo pro místní rozvoj [interní dokument]. Visegrádská skupina, Czech Tourism: sekce vnějších vztahů, 2004

Tabulka č. 3 Základní ekonomické charakteristiky jednotlivých zemí V4

(údaje za rok 2005)

	ČR	Maďarsko	Polsko	Slovensko
HDP (mld. €)	105,46	87,9	243,7	38,1
HDP – reálný růst (%) (údaje za rok 2006)	6,1	3,9	5,8	8,3
Míra inflace (%)	2,1	3,6	2,1	2,7
Průmyslová výroba–reálný růst (%)	6,7	7	4,1	3,9
Stavební výroba–reálný růst (%)	4,2	16,6	9,7	14,7
Míra nezaměstnanosti (%)	8,9	7,2	18,2	11,4
Běžný účet (€)	-2,25 mld.	-6,4 mld.	-4,1 mld.	-3,2 mld.
Obchodní bilance (mld. €)	1,37	-2,84	-1,05	-2,22
PZI (% HDP)	8,9	4,9	3,1	6,4
Devizové rezervy (mld. €)	22,42	15,7	32,8	11,78
Saldo veřejných rozpočtů (% HDP)	-3,6	-4,5	-3,1	-2,3
Saldo stáních rozpočtů (mld. €)	-2,18	-3,87	-7,69	-0,99
Státní dluh (mld. €)	24,54	50,27	123	14,78
Růst peněžní zásoby (%)	8	13,8	11,9	7,4
Růst průměrné mzdy (%)	6,5	6,3	1	6,3
Kurz	28,16 CZK/EUR	253,95 HUF/EUR	3,9 PLN/EUR	34,32 SKK/EUR

Prameny: ČSÚ, ČNB, NBS, MFSR, ŠUSR, MMF, WIIW, Eurostat, Centrální statistický úřad, MF RP, Polská národní banka, OECD, Maďarská národní banka

2.2.1 Česká republika

V období před rokem 1989 soukromý sektor v Československu téměř neexistoval. V této době docházelo k extrémnímu rozvoji především těžkého průmyslu, který byl doprovázen zvýšenou energetickou a materiálovou náročností a vysokou mírou zaměstnanosti.

Cílem nové vlády po převratu v roce 1989 byla liberalizace cen, daňová reforma, zrušení státního monopolu zahraničního obchodu, aj. V této době byla země stabilní, jak sociálně, tak i politicky.

Počátkem transformace utrpěla česká ekonomika několik vnějších ran. Musela čelit rozpadu trhů RVHP a ruské ekonomické krizi. Roku 1993 dochází k rozdělení Československa, čímž byla snížena velikost domácího trhu a ze strany Slovenska začal sílit protekcionismus. Dochází

k zavedení nové daňové soustavy, což působí na růst cenové hladiny. Do roku 1993 dochází v Československu k meziročnímu poklesu reálného HDP.

V letech 1994-1996 se naopak významně zvýšil ekonomický růst země, který roku 1995 dosáhl 5,9 % ročního růstu HDP. Byl doprovázen velmi nízkou nezaměstnaností (pohybující se kolem 3 %), nízkým počtem zkrachovalých podniků, avšak zvyšoval se obchodní deficit. Jako první postkomunistické zemi bylo ČR v listopadu roku 1995 uděleno hodnocení A od ratingové společnosti Standard and Poor's. V témže roce se Česká republika stala členem OECD (také jako první postkomunistická země).

Avšak od roku 1996, zpřísněním monetární politiky ze strany ČNB, začíná tento růst klesat a roku 1997 vykazoval dokonce -1 %.

V květnu 1997 čelila Česká republika finanční krizi. Došlo k úniku investorů ze země a k útoku na českou měnu. Centrální banka se snažila intervenovat, avšak neúspěšně. Tyto zásahy si vyžádaly 900 mil. USD. Změnil se kurzový režim české koruny, byl zaveden řízený floating. Vláda zvolila strategii inflačního cílování.

Byly omezeny výdaje veřejných státních rozpočtů a snížil se růst mezd ve veřejném sektoru. Cílem bylo snížení deficitu obchodní bilance. Byly prováděny fiskální, měnové a důchodové restrikce. Silná měna nedovolila zvyšovat tempo exportního růstu. Příčinou toho bylo zpomalení růstu HDP.

Českou ekonomiku negativně ovlivnily také povodně z let 1997, 1998 a 2002.

V roce 2006 vzrostl hrubý domácí produkt meziročně o 6,1 %, což je, podle Českého statistického úřadu, rekord v České republice. Významně se i změnila struktura HDP. Zatímco v roce 2005 mělo největší podíl na HDP země zlepšení vývozkové výkonnosti ekonomiky, v roce 2006 bylo toto prvenství vystřídáno výdaji na konečnou spotřebu a tvorbou HDP.

2.2.2 Maďarsko

V roce 1989 byla rozpuštěna komunistická strana a byla přeměněna na sociálně demokratickou. Vznikla ekonomika volného trhu. Již před rokem 1989 byla pro Maďarsko charakteristická přítomnost soukromého sektoru. Ekonomika Maďarska v této době neprožívala až tak velké strukturální deformace jako v jiných transformujících se zemích. Tržní reforma postupovala pomalu. Klíčovým bodem byla decentralizace ekonomického rozhodování. Centrum si ponechalo dohled nad zbrojní výrobou, velkými investicemi a hlavními dodávkami do zahraničí. V dalších oblastech byla ponechána volnost ostatním podnikům. V tomto období, tzn. začátkem transformace, probíhala v Maďarsku recese trvající až do roku 1993. Tato transformační recese byla doprovázena zhoršením vnitřní i vnější nerovnováhy, vysokými

schodky státního rozpočtu, který způsobil vysokou inflaci a růst zahraničního dluhu. Maďarsko se proto v této době orientovalo na snížení nastalé nerovnováhy, především tedy na restrukturalizaci a vylepšení mikroekonomického sektoru.

V polovině 90. let zpomalila restrikce hospodářský růst. V roce 1994 vyvrcholila vnější nerovnováha. Deficit běžného účtu platební bilance se pohyboval okolo 9,4 %. Za Antalovy vlády mezi roky 1990 a 1994 byly v Maďarsku provedeny rozsáhlé liberalizace, rovněž byla přepracovaná daňová soustava. Cílem bylo snížení inflace a vypořádání se se zahraniční zadlužeností. Tento program však neskončil úspěchem.

V letech 1995 a 1996 vzrostl hrubý domácí produkt jen o 1,3 a o 1,5 %, a to především vlivem poklesu domácí spotřeby a investic. Po roce 1996 zaznamenává maďarská ekonomika stabilní růst, a to v průměru 4 % ročně. Jedná se o relativně vysoký hospodářský růst, způsobený průběžnou depreciací měny, poklesem úrokových sazeb a zvýšení investic a vývozu. V tomto období došlo v Maďarsku k vysokému přílivu zahraničního kapitálu, který však byl snižován splácením zahraničního dluhu. V březnu roku 1996 se Maďarsko stává právoplatným členem OECD.

Roku 1997 se zvýšil růst průmyslové výroby a investiční aktivity. Rostla domácí poptávka, reálné příjmy domácností i reálné mzdy.

V nových parlamentních volbách v roce 1998 zvítězila pravicově orientovaná koalice Svaz mladých demokratů – Maďarská občanská strana (Fidesz-MPP). V čele této strany byl Viktor Orbán. V tomto období bylo zavedeno dvojí občanství pro maďarské minority v zahraničí a začala se projednávat blokáde vodního díla Nagymaros.

Mezi roky 1996-2003 dosahuje maďarská ekonomika vysokého ekonomického růstu, a to v průměru 4 % ročně. Snížila se nezaměstnanost (oproti roku 1994 o více než 5 % do roku 2003). Naopak problémy neustaly v oblasti vnější nerovnováhy, kde se zvýšil deficit běžného účtu platební bilance po roce 2000.

V současné době se ekonomika Maďarska vyvíjí pomaleji než ekonomika ostatních států střední Evropy. Nelepší se obchodní bilance, sílí inflační tlaky, klesají přímé zahraniční investice a nejsou plněny požadavky Evropské Unie pro přijetí společné měny Euro.

2.2.3 Polsko

Síla komunistické strany v Polsku ztrácela na významu již v průběhu 80. let.

Proces transformace neprobíhal v Polsku pozvolně, jak tomu bylo například v Maďarsku, ale týkal se okamžité liberalizace trhů. Probíhala zde měnová a rozpočtová restrikce, mzdová regulace a ukotvení polské měny na dolar.

V prvních letech transformace polská ekonomika zažívala ekonomický růst. Například roku 1992 dosáhlo Polsko (jako první z transformujících se zemí) růstu reálného HDP, a to ve výši 2,6 %. Ve stejném období se však zvyšovala míra nezaměstnanosti a míra inflace.

Z důvodu velkých hospodářských problémů byla vypracována tzv. Strategie pro Polsko. Hlavními cíli tohoto programu byla: mikroekonomická stabilizace, rychlý hospodářský růst, vylepšení životních podmínek. Tato strategie byla rozvržena na 4 roky. Bylo však stanoveno příliš velké množství cílů a vláda neměla dostatek nástrojů k jejich uskutečnění. Proto nebylo dosaženo očekávaných výsledků.

Roku 1996 byl představen program Balík 2000. Jeho hlavním cílem bylo změnit daňový systém, udržet průměrné tempo hospodářského růstu mezi 5-6 %. V tomto roce se polská ekonomika dokázala vypořádat s hyperinflací, která byla způsobena procesem transformace. Od té doby uplatňuje polská ekonomika restriktivní monetární politiku, která by měla zamezit zvyšování inflace. V listopadu téhož roku bylo Polsko přijato za 28. člena OECD. V souladu s podmínkami přijetí do této organizace Polsko liberalizovalo zahraniční obchod a transakce na běžném a kapitálovém účtu platební bilance.

V průběhu transformace vykazovala polská ekonomika nejdélhodobější a nejvyšší hospodářský růst ze všech transformujících se zemí.

V roce 2006 se hospodářský růst polské ekonomiky oproti roku 2005 zvýšil z 3,5 na 5,6 %, a to především díky silné domácí poptávce, nárůstu soukromé spotřeby a investiční aktivitě. Roku 2006 vykazovalo Polsko také nízkou inflaci.

2.2.4 Slovensko

Československo prošlo složitou situací, kdy v roce 1993 došlo k rozdělení na dva samostatné státy. Slovensko bylo, stejně jako Česká republika, postiženo nevhodnou strukturou průmyslu, jež byla orientována především na těžký průmysl.

V době vlády Vladimíra Mečiara zaostávala země v začleňování do mezinárodních organizací. Důsledkem vyšších státních výdajů vzrostl státní dluh. V zemi byla zavedena nová daňová soustava.

Roku 1996 dosáhl hospodářský růst ekonomiky Slovenska rekordních 6,1 %. Příčinou tohoto růstu bylo zvýšení domácí poptávky, růst reálných mezd a zavedení expanzivní fiskální politiky. Ukazatele vývoje běžného účtu platební bilance a salda veřejných rozpočtů se pohybovaly ovšem v deficitu. Deficit běžného účtu platební bilance se nacházel mezi 8 - 10 % HDP, saldo veřejných rozpočtů vykazovalo schodek 4 % HDP. Reakcí Národní banky Slovenska na tuto situaci bylo zavedení restriktivní monetární politiky s cílem omezit poptávku domácností.

I na Slovensku se na jaře roku 1997 projevila měnová krize. Pomocí centrální banky Slovenska a jejími rozsáhlými intervencemi na devizovém trhu se podařilo měnový kurz udržet.

V druhé polovině 90. let došlo k propadu nárůstu hrubého domácího produktu (za rok 1999 vykazoval pouhých 1,5 %). Z důvodu vylepšení vnější nerovnováhy byla ve slovenské ekonomice od roku 1998 uplatňována restrikce v hospodářské politice.

V letech 2002 – 2006, za vlády pravicové čtyřkoalice SDKÚ, KDH, SMK a ANO se ekonomický růst opět zvýšil.

V roce 2006 vzrostl hrubý domácí produkt v porovnání s rokem 2005 o 9,8 %. Jedná se o největší hospodářský růst ze všech zemí Evropy. Tento přírůstek byl ovlivněn především růstem zahraniční poptávky o 23,8 % a domácí poptávky o 9,2 %. Tvorba hrubého kapitálu se zvýšila o 19,3 %, konečná spotřeba domácností o 6,5 %. Tvorba HDP byla také ovlivněna růstem přidané hodnoty, a to v hotelech, restauracích a obchodech o 8,6 mld. SKK, v průmyslové výrobě o 7,7 mld. SKK, atd.

[29][30][31][32]

* * *

Hospodářský vývoj v transformujících se zemích vykazuje mnoho společných rysů, projevujících se však s diferencovanou silou a v různé době.

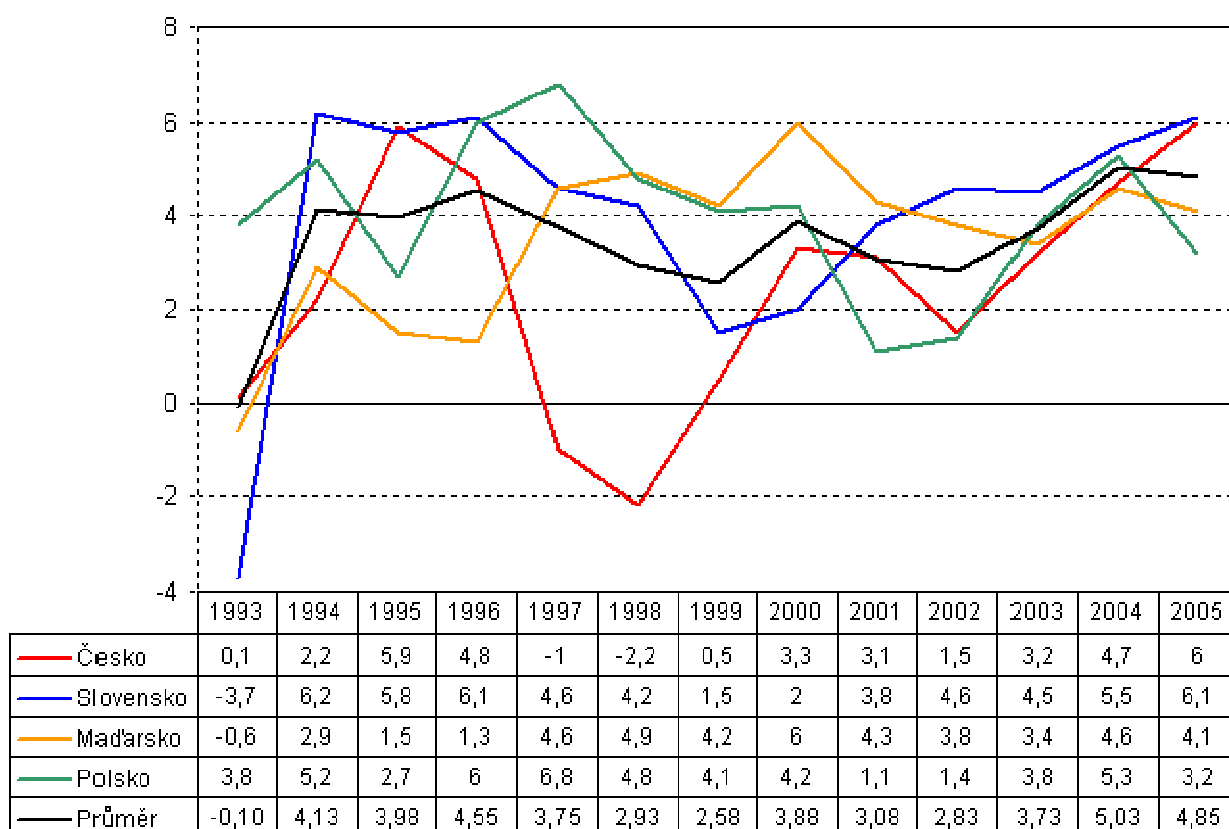
Zpočátku transformace byly výchozí podmínky jednotlivých zemí V4 rozdílné. Došlo k silnému propadu zahraničního obchodu, klesla výroba, snížily se investice, došlo ke zrušení výrobních dotací, rozpadu RVHP, aj. To vše se projevilo na hospodářském poklesu ve všech transformujících se zemích. Nejvíce se od ostatních lišilo Polsko. Zde došlo k oslabení centrálního plánování již v průběhu 80. let. Na cestě k tržnímu hospodářství tedy bylo Polsko dříve než ostatní postkomunistické země. Polsko bylo také první zemí východního bloku, která dosáhla hospodářského růstu, a to již v roce 1992.

V březnu roku 1992 byla podepsána mezi jednotlivými zeměmi Visegrádu Dohoda o přidružení k Evropským společenstvím. V následujícím roce byla podepsána Dohoda o volném obchodu CEFTA. Ani tyto dohody však nezabránily vzniku schodkům obchodních bilancí, které představovaly jeden z nejzávažnějších problémů těchto transformujících se ekonomik.

Po počátečním období transformace, poznamenané poklesem HDP, se ekonomický vývoj ve všech zemích začíná zlepšovat. Dochází k ekonomickému růstu, jehož hlavním zdrojem je zvyšující se domácí poptávka.

Na jaře roku 1997 byly ekonomiky transformujících se zemí postiženy nestabilitou, vyvolanou měnovou krizí.

V současné době jsou ekonomiky zemí Visegrádu na srovnatelné úrovni. Velký rozdíl mezi jednotlivými státy tvoří poměrně nízká intenzita vzájemného obchodu mezi zeměmi Visegrádu.

Graf č. 1 Růst reálného HDP v zemích Visegrádu [%]

Pramen: Český statistický úřad, Statistický úřad SR, Eurostat

3 VNITŘNÍ STRUKTURA V4

Visegrádská spolupráce není institucionalizovaná, funguje na principu pravidelného setkávání svých představitelů na různých úrovních – ať již na úrovni prezidentů nebo formou práce společných expertních skupin (např. Pracovní skupina: Modernizace veřejné správy, Informační systémy ve veřejné správě, Vzdělávací systémy ve veřejné správě, aj.). V létě 1997 byly vytvořeny pracovní skupiny pro obranné a vojenské záležitosti, pro konzultace v oblasti modernizace vojenských celků. V květnu 1999, po bratislavském summitu, se expertní skupiny začaly tvořit v dalších oblastech.

V současnosti se realizuje mnoho společných projektů v oblasti životního prostředí, kultury, vnitřní bezpečnosti, vědy, vzdělání a obrany. Nově se začíná kooperovat v oblasti justice, cestovního ruchu, dopravy, energetiky a informatiky.

3.1 PŘEDSEDNICTVÍ

Jednotlivé země Visegrádské čtyřky se v předsednictví střídají pravidelně, a to vždy od konce června stávajícího roku do počátku června roku následujícího. Jednou ročně se koná oficiální summit prezidentů jednotlivých zemí, který hodnotí uplynulou roční spolupráci a předává předsednictví V4. Tato setkání se konají každý rok postupně v každé účastnické zemi. V roce 2006 toto setkání proběhlo v České republice v Lánech ve dnech 15.-16. září 2006 pod názvem V4 po 15 letech. Jednou za rok je rovněž pořádán oficiální summit předsedů vlád jednotlivých zemí V4. V období mezi těmito setkáními vykonává vždy jedna ze zemí V4 předsednickou funkci.

Minimálně jednou ročně se také koná neoficiální setkání předsedů vlád zemí Visegrádské čtyřky, kde se premiéři vyjadřují k aktuálním otázkám.

Ministři vlád V4 se scházejí podle potřeby, minimálně však dvakrát ročně. [10]

3.1.1 Hlavní cíle a úkoly předsednictví jednotlivých států V4 od roku 2000

Rotace předsednictví v období od roku 2000 probíhala v následujícím pořadí:

- Polsko (2000-2001)
- Maďarsko (2001-2002)
- Slovensko (2002-2003)
- Česká republika (2003-2004)

V tomto období byl především kladen důraz na přípravy jednotlivých zemí V4 pro vstup do Evropské Unie a na sjednocení společných kroků v tomto směru. Spolupracovalo se na harmonizaci zákonů členských států Visegrádské skupiny s právem EU, jednalo se o spolupráci při přípravě na budoucím využívání peněz ze strukturálních fondů EU, na kooperaci při řešení sporných otázek vstupu do Evropské Unie, prohlubovaly se rovněž vzájemné výměny informací o energetických politikách členských zemí V4 s ohledem na jejich vstup do EU. V těchto letech docházelo také k výměně zkušeností týkajících se Schengenské dohody.

Spolupráce probíhala samozřejmě i v jiných oblastech. Za polského předsednictví se rozšiřovala meziparlamentní spolupráce na úrovni parlamentních výborů. Visegrádská čtyřka působila směrem k větší stabilizaci jihovýchodní Evropy.

V dalším období se zvyšovala spolupráce vládních, nevládních a neziskových organizací v rámci V4. Členské státy se zaměřily na podporu Slovenska v jeho přijetí do NATO. Docházelo k rozvinutí stávajících a navázání nových kontaktů s dalšími regionálními uskupeními v Evropě.

Za českého předsednictví v letech 2003 - 2004 bylo započato hledání nových forem spolupráce v rámci V4. Země se shodly na další spolupráci i po přijetí do Evropské Unie. Ministři vnitra zemí V4 se shodli na společném postupu pro dosažení plné integrace do schengenského prostoru co nejdříve po vstupu do EU.

V této době bylo jedním z cílů V4 vyřešit otázky související s migrací, ochranou hranic a organizovaným zločinem. Začalo se kooperovat v oblastech dopravy, telekomunikací a informatiky.

V Mariánských Lázních se konala konference ministrů zemí Visegrádské čtyřky, zástupci zemí podepsali společné prohlášení o hlavních směrech při tvorbě regionální politiky (hlavním tématem byla spolupráce V4 v oblasti regionální politiky po vstupu do EU, jednalo se také o politice hospodářské a sociální soudržnosti Evropské Unie, využívání strukturálních fondů přistupujícími zeměmi v letech 2007 - 2013). Všechny země vyjádřily ochotu spolupracovat a realizovat společné akce na poli regionální politiky a politiky soudržnosti.

České předsednictví uzavíral premiérský summit v Kroměříži. Zde byly přijaty dva dokumenty:

1. Druhá Visegrádská deklarace odrážející novou situaci V4
2. Guidelines of Future of Visegrad Cooperation (naznačuje další cíle visegrádské spolupráce a její mechanismy) [3] [11]

Následující rotace předsednictví byla zahájena v červnu roku 2004:

- Polsko (2004 - 2005)
- Maďarsko (2005 - 2006)
- Slovensko (2006 - 2007)
- Česká republika (2007 - 2008)

Pod polským předsednictvím vstoupily společně země Visegrádu do Evropské Unie. Byla rozptýlena obava ze zániku V4 po vstupu do EU.

Visegrádská skupina zvýšila své zahraničně-politické aktivity, a to především v oblasti podpory transformačních procesů ve východoevropských zemích. Pozorovatelé ze zemí V4 se zúčastnili prezidentských voleb v Ukrajině a vyjádřili ve společném prohlášení podporu demokratickým procesům na Ukrajině. V druhé polovině polského předsednictví došlo k mnoha rezortním setkáním na ministerské úrovni.

V následujícím roce dochází k rozvíjení dimenze visegrádské spolupráce, posiluje se meziresortní spolupráce a soudržnost v rámci V4, spolupracuje se v oblasti euroagendy.

Pozadu nezůstává ani kooperace v oblastech energetiky, infrastruktury, průmyslu, vědy a výzkumu. Rozvíjí se regionální spolupráce.

V průběhu maďarského předsednictví došlo k mnoha významným schůzkám na nejvyšší úrovni:

- 11.7.2005 Konference ministrů zahraničních věcí (rozvoj spolupráce ve formě V4+)
- Setkání premiérů V4 s představiteli Beneluxu
- Summit premiérů ve Visegrádu (červenec 2006); u příležitosti 15. výročí od založení Visegrádské skupiny bylo předáno předsednictví V4 slovenské straně na období 2006 - 2007

* * *

Z vytyčených cílů a úkolů V4 uvedených v této části vyplývá, že i přes nový impulz, který do vzájemných vztahů V4 přinesl vstup do EU, zůstala spolupráce v rámci skupiny V4 i nadále opodstatněná. Spolupráce V4 se stala zřetelnou iniciativou ve střední Evropě, má nadstandardní charakter a v rámci EU se prohlubuje. Jelikož se jedná o sdružení zemí, které se pozitivně

vyrovnaly s následky vlády komunistických režimů, je v současnosti velice potřebné pravidelné konzultování postojů zemí V4 k záležitostem EU a k otázkám evropské politiky.

I nadále patří země V4 k nejvýznamnějším obchodním partnerům ČR. K výraznému zintenzivnění spolupráce přispělo v roce 2005 předsednictví Maďarska ve Visegrádské skupině, v jehož rámci se uskutečnila řada jednání zvláště k otázkám týkajícím se Evropské unie. [12]

3.2 MEZINÁRODNÍ VISEGRÁDSKÝ FOND - IVF

Mezinárodní visegrádský fond byl založen 9. června 2000 ve Štítně v České republice. Jednotlivé země V4 se střídají pravidelně v předsednictví MVF vždy od června stávajícího roku do června roku následujícího, a to podle anglického abecedního pořádku.

Mezinárodní visegrádský fond je účinným nástrojem pro podporu spolupráce. Jedná se o jedinou pevnou organizační strukturu Visegrádské čtyřky. Účelem MVF je podpora a rozvoj užší spolupráce mezi zeměmi V4 prostřednictvím kulturní spolupráce, vědeckých výměn, výzkumu a spolupráce v oblasti školství, výměn mládeže, přeshraniční spolupráce a propagace prostřednictvím turistiky. Dalším úkolem je posilovat a rozvíjet současné vazby mezi jednotlivými členskými zeměmi podporou společných vědeckých, kulturních a vzdělávacích programů. Byl založen z iniciativy České republiky, Polska, Slovenska a Maďarska. Úředním jazykem MVF je angličtina. Záměrem zakladatelů Mezinárodního visegrádského fondu byla podpora aktivit, které překračují rámec financování jednotlivými resortními ministerstvy, na nichž mají společný zájem všechny členské země V4 a jež budou přispívat k prohlubování uvědomování si společně sdíleného středoevropského prostoru. Do roku 2005 přispívala každá visegrádská země přispívá do rozpočtu MVF částkou 750 000 EUR. Za 6 let existence Fondu bylo podpořeno 1 300 projektů a uděleno více než 200 stipendií pro studenty.

„MVF poskytuje finanční zdroje na pokrytí následujících nákladů:

- Tisk, vydávání publikací a jejich distribuce
- Pronájem prostor a s tím spojené technické náklady
- Honoráře pro umělce
- Ubytování a strava
- Cestovní náklady
- Honoráře pro experty

- Překlady a tlumočení
- Ceny a odměny
- Kancelářské potřeby a propagační materiály
- Reklama (tisk, rádio, TV, billboardy, apod.) a propagace
- Vytvoření a aktualizace internetových stránek

MVF neposkytuje finanční zdroje na pokrytí následujících nákladů:

- Kapitálové investice
- Vlastní nepřímé náklady (účty za elektřinu, plyn, telefon, apod.)
- Nájem vlastních prostor
- Mzdy, finanční odměny zaměstnancům a další náklady spojené se zaměstnáváním dle zákoníku práce,⁴

Mezinárodní visegrádský fond dává přednost projektům, kterých se účastní spolupořadatelé ze všech zemí Visegrádské skupiny. MVF nepodporuje programy, kterých se účastní méně než 3 země V4. Výjimku tvoří projekty v oblasti přeshraniční spolupráce. Je možné financovat projekty nevycházející jen z iniciativy členských zemí, ale zahrnuje také spolupráci s neelejskými zeměmi. V tomto případě musí být však splněna podmínka, že takové projekty budou odpovídat cílům MVF. Předpokladem je, že tyto příspěvky budou prioritně poskytnuty účastníkům ze zemí V4 a na území V4. Mezinárodním visegrádským fondem nejsou podporovány projekty, které spadají do kompetence státní správy a které jsou financovány ze státního rozpočtu.

O podporu z Mezinárodního visegrádského fondu byl projeven enormní zájem především ze strany kulturních institucí, občanských sdružení, nevládních organizací, ale i některých státních a příspěvkových organizací. Počet předložených projektů a fakt, že naprostá většina schválených projektů byly projekty čtyřstranné, jasně dokazuje, že je zde připravenost ke spolupráci ve visegrádském formátu i na jiných úrovních než je úroveň politická. [9]

3.2.1 Stipendia

Program visegrádských stipendií spočívá v udělování jednoročních postgraduálních stipendií pro vysokoškolské studenty ze zemí V4 (zpravidla 31. 1.). Rozpočet pro rok 2007 je 1 306 000 EUR. Poprvé se realizoval v akademickém roce 2003 / 2004. Prioritami jsou podpora

⁴ Econnect [online]. Žádosti o standardní granty [citováno 24.2.2007]. Dostupný na WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nF2xx1--&x=326854>>

studijních výměn mezi zeměmi Visegrádské skupiny a rovněž podpora vysílání vybraných studentů z Visegrádských zemí na školy mimo V4. V akademickém roce 2007 / 2008 mohou uchazeči ze zemí Visegrádu získat stipendium pro absolvování magisterského nebo doktorského studia nebo za účelem vědecké a výzkumné práce, a to buď jako:

tzv. “*Intra-Visegrad Scholarship*“ v zemích Visegrádské skupiny

tzv. “*Out-Going Scholarship*“ v některé z těchto zemí, která nepatří do zemí V4, ale patří do kategorie tzv. sousedských států : Albánie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Makedonie, Moldavsko, Černá Hora, Srbsko, Ukrajina.

Uchazeči z těchto sousedních zemí mohou získat za účelem realizace magisterského nebo doktorského programu nebo výzkumné a vědecké práce tzv.“*In-Coming Scholarship*“ v některé ze zemí V4.

Pro uchazeče z Ukrajiny nadále zůstává platný samostatný stipendijní program o studiu v magisterských a doktorských studijních programech a stipendijní pobyty za účelem vědecké a výzkumné práce. [13]

3.2.2 Granty

- **Standardní granty:** Rozpočet pro rok 2007 činí 2 200 000 EUR.. O udělení standardních grantů je možné žádat 2× ročně, vždy do 15. 3. a 15. 9. příslušného roku. Minimální výška grantu je 4 000 EUR.
- **Malé granty:** Rozpočet pro rok 2007 je 512 000 EUR. O udělení malých grantů lze požádat 4× ročně, vždy do 15. 3., 15. 6., 15. 9., 15. 12. příslušného roku.
- **Strategické granty:** Rozpočet pro rok 2007 je 300 000 EUR. O udělení strategických grantů je možné požádat 15. 2. a 15. 5. 2007. Částka určená pro jeden projekt se většinou pohybuje v rozmezí 40 000 – 200 000 EUR. Tento program je určen pro dlouhodobé, strategické projekty. V rámci tohoto programu je možné žádat pouze o podporu projektů, na kterých se podílí partneři ze všech zemí Visegrádské čtyřky. Uchazeči o tento grant mimo země V4 o něj mohou požádat, jen pokud se jejich program týká visegrádské spolupráce.

3.2.3 Řídící orgány MVF

Konference ministrů zahraničních věcí

- nejvyšší orgán Fondu;
- stanovuje výši ročních příspěvků každého členského státu;

- schvaluje rozpočet Fondu;
- schází se alespoň jednou ročně.

Rada velvyslanců:

- podává zprávy o provádění činnosti Fondu v předcházejícím roce;
- schvaluje vybrané projekty k financování a realizaci.

Výkonným orgánem Fondu je výkonný ředitel, který odpovídá za uskutečňování cílů Fondu, vyhodnocuje veškeré zaregistrované žádosti a doporučuje nejlepší z nich Radě ke schválení. Administrativním orgánem Fondu je Sekretariát sídlící v Bratislavě na Slovensku. [9]

Rozpočet MVF je tvořen stejně velkými příspěvky všech členů V4. V roce 2006 se členské státy zavázaly přispívat 1 200 000 EUR, celkový rozpočet MVF je 5 000 000 EUR. [14]

* * *

Na základě výše zmíněných skutečností lze konstatovat, že je velice přínosná každoroční podpora projektů v oblasti vědy, vzdělávání, kultury, podpory turistiky nebo výměnných pobytů mladých lidí. Rovněž zřízení Visegrádského stipendijního programu je přínosem pro doktorandy a mladé vědce.

Ve většině případů podporuje MVF aktivity nevládních organizací. Příspěvky od MVF se rok od roku zvyšují. Počátkem roku 2005 byl zaveden, vedle malých a standardních grantů, také program strategických projektů. Cílem těchto projektů je posílení vztahů v rámci V4 a podpora spolupráce Visegrádské skupiny s jejími východními a jižními sousedními zeměmi. Za 6 let své existence bylo podpořeno 1 300 projektů a uděleno více než 200 studentských stipendií.

Kromě zmíněných stipendijních programů a různých grantů se MVF podílí také na spolufinancování mnoha projektů. Příkladem může být spolufinancování projektu Akademie přeshraničního vzdělávání 1. 8. 2005 – 11. 3. 2007 v Moravskoslezském kraji, podpora ustanovení Visegrádské ceny na filmovém festivalu Jeden svět, Bienále industriální stopy a mnoho dalších projektů.

Všechny členské země V4 přispívají do MVF rovným dílem.

3.3 VNĚJŠÍ VZTAHY V4

V době, kdy se Visegrád na mezinárodně-politické scéně stával dobře zavedenou a kvalitní značkou, zvyšoval se i zájem ostatních států o spolupráci s tímto uskupením. I samotná Visegrádská čtyřka několikrát vyjadřovala svou připravenost k užší kooperaci se zeměmi, které by o to měly zájem. Od roku 2005 se začal vyvíjet tzv. koncept V4+. Jedná se o spolupráci Visegrádu s dalšími státy střední a východní Evropy. Na této úrovni probíhaly především pravidelné konzultace k otázkám Evropské politiky a pomoc státům, ve kterých probíhají politické a sociální transformace.

O spolupráci s V4 projevilo zájem mnoho zemí – Slovinsko, Chorvatsko, Rakousko, Rumunsko, Ukrajina, aj. Na úrovni jednotlivých resortních ministerstev se začala rozvíjet například kooperace V4+Slovinsko v oblasti vědy a výzkumu, V4+Rakousko v oblasti vnitřní bezpečnosti. Po změně politické situace na Ukrajině byly vytvořeny nové možnosti spolupráce na úrovni V4+Ukrajina v oblastech vnitřních věcí a justice. V4 se v této oblasti zaměřila na podporu demokratizačních procesů na Ukrajině v rámci zahraničně-politických aktivit. V posledních letech mělo zájem na spolupráci s Visegrádem i Japonsko. S ním byla započata diskuse o tom, ve kterých oblastech by bylo možné realizovat společné praktické projekty (cestovní ruch, investice, kultura).

Uskutečnila se také řada konzultací v oblastech zahraniční politiky a strategického plánování ve formátech V4+USA, V4+Izrael a V4+Pobaltské země+SRN. Byla započata i spolupráce s Moldavskem.[9] [27]

* * *

Společnými rysy pro země Visegrádu jsou v současné době velmi dobré sousedské vztahy. Tento příznivý vývoj je výsledkem intenzivních styků a spolupráce, která probíhá nejen na politické úrovni, ale i mezi občany, městy, regiony, podniky, vysokými školami, výzkumnými institucemi a dalšími subjekty.

Velmi blízkou formou spolupráce je koncepce V4+2. Jedná se o Regionální partnerství mezi V4, Rakouskem a Slovinskem, a to především v oblastech vnitřní bezpečnosti, v konzulárních, pohraničních, azylových, ale i dalších záležitostech.

4 VÍZOVÉ A KONZULÁRNÍ OTÁZKY V4

Vzájemně prospěšnou spolupráci rozvíjejí země Visegrádské skupiny zejména v bezpečnostních, pohraničních, azylových a konzulárních záležitostech. V následujících částech jsou uvedeny důležité skutečnosti týkající se těchto oblastí.

4.1 SCHENGENSKÝ PROSTOR

„Schengenská úmluva o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích byla podepsána v lucemburském Schengenu dne 14. června 1985 mezi vládami pěti zemí Evropských společenství: Belgie, Nizozemska, Lucemburska, Spolkové republiky Německo a Francie. Úmluva byla uzavřena mimo rámec Evropských společenství, byla však otevřena všem jejich členským státům. Na ni navázala tzv. Schengenská prováděcí úmluva, uzavřená mezi vládami stejných států dne 19. června 1990, která vstoupila v platnost dne 26. března 1995 poté, co byla ratifikována smluvními stranami.

Primárním účelem těchto smluvních dokumentů, nazývaných Schengenské dohody, bylo a je postupné rušení kontrol osob na společných hranicích a usnadnění přepravy a pohybu zboží. Schengenská prováděcí úmluva stanoví podmínky pro vytvoření tzv. schengenského prostoru. Opatření v rámci této oblasti se týkají hlavně:

- překračování vnitřních a vnějších hranic
- rušení kontrol na vnitřních hranicích
- odstraňování policejních a celních formalit na společných vnitřních hranicích
- pravidel pro udělování víz pro krátkodobé a dlouhodobé pobyty
- podmínek upravujících pohyb cizinců a povolení k pobytu
- policejní spolupráce
- přepravy a pohybu zboží
- ochrany osobních údajů
- a zejména tzv. Schengenského informačního systému“⁵

1. května 1999 bylo schengenské *acquis* integrováno tzv. Schengenským protokolem Amsterodamské smlouvy do institucionálního rámce EU. Schengenská kooperace byla tedy z úrovně mezivládní předána na úroveň EU. [20] [19]

⁵ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Schengenské dohody. Praha 2001, ISBN80-86345-17-3/MZV ČR, ISBN 80-85864-64-9/ÚMV, str.3

V současné době tvoří schengenský prostor 15 států. Z toho 13 států původní EU15, Velká Británie a Irsko se rozhodly zůstat mimo Schengen. Součástí schengenského prostoru jsou i dva státy nepatřící do EU – Island a Norsko. Švýcarsko v současné době usiluje o vstup do Schengenu. Smluvní strany se mimo jiné zavázaly k přijetí společné politiky pro pohyb osob, a především k harmonizaci vízové politiky.

4.2 KOOPERACE V RÁMCI V4

V září roku 2003 při schůzce ministrů vnitra z jednotlivých zemí Visegrádu se zúčastnění shodli na společném postupu ve věci přijetí do schengenského prostoru, formou společné deklarace. Byl přijat harmonizovaný postup, vedoucí ke členství v tomto seskupení. V souladu s tímto ustanovením byly vytvořeny různé expertní skupiny v rámci V4 (pracovní skupina pro schengenskou spolupráci, pracovní skupina SIS II, síť právníků). Důvodem k vytvoření těchto pracovních skupin byl společný postup ve věci sladění schengenských akčních plánů jednotlivých zemí V4. Pracovní skupina V4 pro schengenskou spolupráci svou činnost zaměřovala především na vzájemnou výměnu informací o přijetí schengenských standardů, zavádění opatření, jejichž cílem bylo odstraňování rizik spojených s odstraněním kontrol na budoucích vnitřních hranicích, atd. [21] Země Visegrádu podaly žádost o připojení k schengenskému prostoru na konci roku 2004. Pro připojení zemí V4 byl stanoven předběžně říjen roku 2007. V současné době (na počátku roku 2007) se zdá, že toto datum nebude dodrženo (viz níže).

Jednotlivé státy V4 se dohodly na společné žádosti o screening. Tyto země vyjádřily společnou vůli, aby na ně v procesu přistoupení bylo pohlíženo jako na jednotný blok.

Na konci roku 2006 přišla Evropská Komise s tím, že vstup nových členských zemí do schengenského prostoru by měl být odložen, a to až o dva roky. Důvodem je podle Evropské Komise nepřipravenost většiny zemí a technické potíže. Jedná se především o problémy se spuštěním nového Schengenského informačního systému SIS II, který skrývá údaje o hledaných osobách, autech, zbraních, atd. Jeho nedostatečná kapacita proto nedovoluje jeho rozšíření o další data.

Ministři zahraničí V4 se k tomuto kroku vyjádřili tak, že vstup do Schengenu by neměl být oddalován. Ze strany Visegrádu bude vyvíjen tlak na dodržení plánovaného data vstupu do schengenského prostoru na říjen 2007. Na summitu prezidentů zemí V4 v Lánech se nejvyšší představitelé dohodli, že je potřeba prohloubit vzájemnou spolupráci, což jim umožní lépe prosazovat společné zájmy v EU. [17] [20]

Až vstoupí země V4 do schengenského prostoru, tři státy Visegrádu budou hraničícími zeměmi této oblasti. Východní hranice proto musí být chráněna v souladu s požadavky prostoru.

V současné době má však Slovensko problémy s naplněním požadavků Evropské Unie. Podle nich by Slovensko mělo zajistit lepší technické vybavení na svých hranicích, zaměstnat více policistů, zlepšit infrastrukturu, aby byl schengenský prostor zcela uchráněn od vstupu pašeráků a nelegálních migrantů na toto území. Oblast východní slovenské hranice se však nachází v hornaté, nesouměrné a těžko kontrolovatelné oblasti, proto naplňování požadavků EU je pro Slovensko obtížně splnitelné. Evropská Unie pohrozila, že pokud se tato situace nezlepší, pak hranice Schengenu skončí u České republiky. Proto se Česká republika nabídla, že Slovensku pomůže se zabezpečením jeho východní hranice. Začátkem roku 2007 se na tomto plánu začalo již pracovat.

* * *

Jednotlivé země Visegrádu vnímají vstup do schengenského prostoru jako svou nynější prioritu. Společně proto prosazují zájem na svém přijetí do tohoto prostoru. Uvedené důvody Evropské Komise pro odložení vstupu V4 do Schengenu (technické problémy systému či nepřipravenost zemí) jsou podle V4 nerelevantní a jedná se především o politické důvody.

Prozatímní výsledky Pracovní skupiny pro schengenskou spolupráci a jejích expertních skupin lze považovat za uspokojivé. V oblastech přípravy vstupu do schengenského prostoru se mezi jednotlivými státy Visegrádu vytvořily fungující pracovní vztahy a na různých úrovních dochází ke konzultacím o aktuálních otázkách, jež se států V4 týkají.

Česká republika přislíbila svou pomoc Slovensku při odstraňování překážek v pohraničních oblastech, aby se zamezilo hrozbě ze strany Evropské Unie o nepřipuštění Slovenska do schengenského prostoru, a tím posunutí hranice Schengenu k České republice.

4.3 VÍZOVÉ OTÁZKY

Roku 1999 ve finském Tampere byly položeny základy společné azylové a migrační politiky EU. Důsledkem nelegálního přistěhovalectví, zvyšujícího se počtu žadatelů o azyl, zhoršování mezinárodní kriminality i z důvodu těžkopádnosti možnosti rozhodování ve III. pilíři EU, byla tato oblast přesunuta do pilíře I., tzn. do pravomocí orgánů Evropské Unie. Azylová, vízová a migrační politika se tedy stala součástí komunitárního práva.

Země Visegrádu vstoupily do EU 1. května 2004. Zákony v této oblasti, které dosud platily v jednotlivých zemích, musely být uvedeny v souladu s *acquis communautaire*. Jedná se o Směrnici o právním postavení státních příslušníků třetích zemí a Směrnice o právu na sloučení rodiny.

Právo pohybu může být omezeno pouze v případech odůvodněných veřejným pořádkem, bezpečností nebo ochranou zdraví. Po přistoupení do schengenského prostoru budou odstraněny i poslední omezení – hraniční kontroly.

V souladu s vízovými otázkami v rámci Visegrádu si země V4 vyměňují informace o nechtěných osobách v každé ze zemí V4, jsou vytvořeny společné postupy pro rychlé zpracování víz a před vstupem do schengenského prostoru by měl být přijat jednotný seznam dokumentů, jež bude vyžadován při podání žádosti o vízum. Konzulové visegrádských zemí budou vyžadovat po každém žadateli o vízum důvod jeho cesty za hranice, aby se zamezilo nelegálnímu pobytu. Národní úřady jednotlivých zemí V4 vytvoří postupy, které budou zpřístupněny všem konzulům ze zemí Evropské Unie. Jedná se o informace o žadatelích o vízum, o jejich trestních záznamech, místě pobytu, atd. Zvláštní pozornost musí být věnována osobám, které používají vícero pasů nebo kteří uvádějí nesprávné údaje o důvodu svého vycestování. [21] [28]

4.3.1 Ukrajina

Do zemí V4 směřuje velké množství migrantů ze zemí bývalého SSSR. S výjimkou Maďarska, kam přicházejí migranti zejména z Rumunska, které je od 1.1.2007 novou členskou zemí EU, pochází největší počet migrantů z Ukrajiny. Z celkového počtu ukrajinských migrantů směřuje 40 % právě do zemí Visegrádu. Proto země Visegrádu vytvořily v této záležitosti společný postup. Důvodem příchodu migrantů z Ukrajiny jsou zejména socioekonomické problémy. Směřují sem zejména osoby mladšího věku ve snaze získat zde pracovní uplatnění. V zemích V4 tito východoevropští pracovníci zastávají zejména hůře placená a pro jiné nezajímavá místa. Z tohoto hlediska by byli východoevropští občané pro státy V4 výhodní a měli by pro tyto státy i ekonomický přínos. Na druhé straně není možné nevidět, že často pracují načerno, tudíž s nižšími ekonomickými náklady a domácí pracovníci, kteří jsou zatíženi daňovou povinností jim z tohoto důvodu nemohou konkurovat a vznikají tak napětí na vnitřních pracovních trzích.

Zavedení vízového režimu pro Ukrajinu proto bylo jedním z hlavních témat, které byly diskutovány premiéry V4 na summitu ve Vysokých Tatrách v říjnu roku 1999.

Jednou z prvních zemí, která vízovou povinnost vůči Ukrajině zavedla, byla Česká republika. Jejím cílem v této oblasti bylo především vyřešení problému s nelegálním zaměstnáváním a obrana proti organizovanému zločinu. Maďarsko se Slovenskem rovněž zanedlouho zavedly víza, avšak v Polsku k tomuto kroku přistoupili až roku 2003. Během tohoto období se naopak Ukrajina snažila dosáhnout pro své občany co největšího možného zjednodušení vízových procedur.

Co se týče Polska, brzy se obě země domluvily na bezprecedentní dohodě, tzn. že polští občané nebudou víza do Ukrajiny potřebovat a na druhou stranu víza pro občany Ukrajiny budou bezplatná a budou udělována s co největší rychlostí. Zpočátku byla zvažována i možnost, že by se víza pro Ukrajince udělovala přímo na hranici, to však bylo brzy zamítnuto.

Je v zájmu Ukrajiny tento způsob udělování víz rozšířit i na další státy Visegrádu. V případě Maďarska, díky silné menšině na Zakarpatské Ukrajině, je možné očekávat, že tento návrh bude přijat. Nicméně v České republice a na Slovensku k tomuto kroku asi nedojde. Administrativa České republiky projevila daleko menší zájem na otázkách, které se týkají postupů při nejefektivnější ochraně vnějších hranic. Jako důvod byla uvedena neexistence společné hranice s Ukrajinou. Mimo to je síla rodinných vztahů mezi občany Ukrajiny a České republiky daleko menší než v případě Polska, Maďarska a Slovenska. Podle českých zaměstnanců konzulátů je problém ilegálního zaměstnávání Ukrajinců daleko podstatnější pro Českou republiku než pro zbývající státy V4. Proto byla česká zkušenost v otázkách udělování krátkodobých víz značně spojena s obavou, že tento systém bude zneužíván za účelem ilegálního zaměstnávání. Držitelé turistických víz totiž velmi často překračovali povolenou dobu k pobytu se záměrem hledání pracovního uplatnění. [24]

„Výchozí podmínkou pro jakékoliv usnadnění vízového režimu vůči Ukrajině je posílení ukrajinských hraničních kontrol, stejně jako uzavření readmisní dohody mezi Ukrajinou a EU. Jedním ze způsobů, jak zvýšit šance Ukrajiny na to, aby se dostala na „bílou listinu“ EU, je posílení spolupráce a pomoci Ukrajině za účelem zlepšení její ostrahy hranic, především východních a severních, což je ve společném zájmu jak EU, tak visegrádských zemí. Visegrádské země by například mohly podporovat myšlenku přidělení stálých styčných úředníků z Ukrajiny u jednotlivých jednotek hraniční policie na společných hranicích s Ukrajinou a naopak. Prozatím se pomoc EU zaměřená na zlepšení ochrany budoucí vnější hranice soustřeďovala na budoucí členské státy formou programů předvstupní pomoci. Praktická zkušenost ovšem ukazuje, že ochrana hranic je daleko efektivnější, pokud je prováděna společně nebo alespoň koordinována na obou stranách hranice. Visegrádské země by měly pomoci Ukrajině kvalifikovat se pro plnou účast na systému předčasné prevence ilegální migrace.

Všechny iniciativy v tomto směru, včetně výměny zkušeností týkajících se reforem systému hraniční kontroly v zemích V4, které v horizontu 5 let mohou vést k systému společné hraniční kontroly s Ukrajinou, je možno umístit pod hlavičku programu Partnerství pro společnou kontrolu hranic.“⁶

V březnu roku 2001 uvolnilo Slovensko vízový režim s Ukrajinou, který zavedlo v červnu roku 2000. Slovensko přijalo v této době další opatření, např. vynětí osob s trvalým pobytem v 83 obcích u hranic ze standardní vízové povinnosti. Obyvatelům těchto obcí se uděluje několikanásobná víza. Platí pro pobyt do 6 měsíců v jednom roce. Za tato víza nejsou účtovány žádné poplatky. [21]

Až země V4 vstoupí do schengenského prostoru, zásadně se změní výše popsany vízový systém. Vízové povinnosti se budou muset přizpůsobit požadavkům států schengenského prostoru.

4.3.2 USA

V září 2006 se ministři zahraničí Visegrádské čtyřky a ministři zahraničí pobaltských zemí dohodli na vytvoření Koalice pro vízovou rovnoprávnost. Cílem této koalice je dosáhnout zrušení vízové povinnosti pro výše uvedené země.

S výjimkou Slovinska potřebují nové členské země EU víza při cestách do Spojených států. Na druhou stranu již v roce 1989 Československo, Polsko i Maďarsko zrušily vízovou povinnost pro občany USA, což vyvolává diskuze a pocit diskriminace v některých zemích Evropy.

Od února 2005 do února 2007 platilo podle místních pravidel, že USA mohou mít bezvízový styk se zemí, v níž konzulární odbory zamítají méně než 3 % žádostí o vízum. Tento požadavek však země V4 nesplňují (například v České republice se v posledních letech počet zamítnutých víz pohybuje okolo 9 %). V březnu 2007 Senát schvaluje zákon s dodatkem, že na tříprocentní limit lze dát výjimku tehdy, když počet odmítnutých žádostí nepřesáhne 10 %. Česko s nynějšími 9 % by tomuto zmírnění původního požadavku zákona vyhovovalo. Nyní ještě zbývá, aby dohádovací výbor sladil senátní zákon se zákonem schváleným Sněmovnou.

Minulý rok schválil Americký Senát novelu zákona, aby do bezvízového programu byly dočasně na dva roky zahrnuty státy EU, které vojensky pomáhají Spojeným státům v Afghánistánu a v Iráku, přičemž vojenskou jednotku musí tvořit nejméně 300 vojáků a tato

⁶ Husz D., Kazmierkiewicz P., Mišina J., Šlosarčík J.: Spolupráce visegrádských zemí ve vízových a konzulárních otázkách: problémy a perspektivy. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2005.s. 39

země nesmí být pro USA rizikovou z hlediska bezpečnosti. Podmínky v této novele jsou však sepsány tak, že by se toto dočasné zrušení víz dotklo pouze Polska, které patří k nejvýznamnějším spojencům USA ve válce v Iráku. Mise ostatních zemí jsou méně početné. Například českých vojáků je v Iráku kolem 100, což však podmínky stanovené USA nesplňuje. Vojáci z České republiky jsou sice zastoupeni i v Afghánistánu, to však USA nebere příliš v úvahu, především kvůli faktu, že tato česká mise není součástí výsadku USA, nýbrž NATO. [22]

V současné době se však začíná blýskat na lepší časy. Podle posledních zpráv by mohlo dojít v období dvou let ke zrušení vízové povinnosti. Podmínkou zrušení víz budou mimo jiné výstupní kontroly pasažérů, poskytnutí otisků prstů a fotografie.

V prosinci 2006 se na českém velvyslanectví ve Washingtonu zúčastnila, mimo jiných států, které nejsou součástí amerického bezvízového programu, i Koalice pro vízovou rovnoprávnost. USA zde upřesňovaly nadcházející změnu podmínek pro vydávání víz. Podle slov George Bushe je třeba změnit zavedený systém kladením většího důrazu na bezpečnostní aspekty (obrana před terorismem či mezinárodní trestnou činností).

Američané přednesli předběžné klíčové bezpečnostní okruhy a záměry budoucí možné podoby kritérií nového vízového systému:

- „1. Výměna informací o ztracených a odcizených cestovních dokladech,
2. Repatriace občanů, kteří byli prohlášeni za pobývajících v USA v rozporu s americkými předpisy
3. Výměna informací o cestujících do USA (s důrazem na individuální osoby, nikoliv na občany toho či onoho státu)
4. Visaless Electronic Authority System (elektronický systém pro sdílení dat)

Mezi další faktory patří finalizace dohod o umístění ozbrojených agentů (Air Marshals) na paluby některých letadel některých přímých letů do USA, zavedení cestovních dokladů s ochrannými elektronickými prvky a zvýšená bezpečnost na letištích v jednotlivých zemích.“⁷ [23]

* * *

Do České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska směřují hlavní migrační proudy především ze zemí bývalého Sovětského svazu, jihovýchodní Evropy, ale i z různých asijských

⁷ Atlas – cestování [online]. Změna vízového programu urychlí zrušení víz do USA [citováno 15.2.2007]. Dostupný na WWW: <<http://cestovani.atlas.cz/clanek.aspx?rubrika=355&clanek=97086>>

destinací. Před vstupem do EU v roce 2004 tvořily státy Visegrádu v oblasti mezinárodní migrace určitou nárazníkovou zónu mezi bývalým Sovětským svazem a tehdejší EU. Česká republika patří mezi země čítající nejvyšší počet nelegálních migrací z celé V4.

Státy Visegrádu se snaží zabránit ilegální migraci pomocí represivních prostředků. Každá země má vlastní systém udělování víz. Po vstupu do Evropské Unie, resp. k Schengenu, i společnou vízovou politiku. Existují zde rozdíly, například v podobě náležitostí, které jsou potřebné pro vydávání víz.

Nutno však konstatovat, že občané Visegrádské skupiny při cestách do USA potřebují nadále víza. Tato povinnost pro občany USA byla však ze strany visegrádských zemí již zrušena. Zrušení vízové povinnosti v USA se snaží prosadit jednak tzv. Koalice pro vízovou rovnoprávnost, a jednak o to usilují jednotlivé diplomacie zemí na amerických velvyslanectvích států V4.

Velice silnou roli zde začíná sehrávat Evropský parlament, který se snaží pomoci Polákům, Maďarům, Slovákům a Čechům k tomu, aby také měli bezvízový styk se Spojenými státy.

Naopak Ukrajina má s V4 vízovou povinnost. Jejím cílem je především vyřešení problému s nelegálním zaměstnáváním a obrana proti organizovanému zločinu.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnocení působení Visegrádské skupiny od jejího vzniku až po současnost a vymezení postavení V4 po přijetí do Evropské Unie. Na základě dříve uvedených údajů je zřejmé, že spolupráce V4 je mnohostranná a stále se vyvíjí, ale zároveň má i značné rezervy.

Visegrádská spolupráce byla významným integračním rámcem první poloviny devadesátých let. Visegrádské země byly vnímány jako nejrozvinutější středoevropské státy. Rozhodnutí o vytvoření visegrádského uskupení bylo proto chápáno jako upevnění národní shody jeho členů. Vycházelo z přesvědčení, že sbližování na regionální úrovni je potřebné nezávisle na dalším průběhu evropské integrace. Po slibných začátcích ale po roce 1992 aktivita této organizace upadala. Důležitým faktorem ochlazení vztahů mezi visegrádskými státy byl rozpad Československa a to, že se oba nově vzniklé státy snažily co nejvíce zdůrazňovat svoji suverenitu. Slovenská politika byla v polovině devadesátých let ovlivněna některými rozhodnutími, které nebyly slučitelné s demokratickými normami, maďarsko – slovenské vztahy v té době ovlivnilo napětí mezi etnickými menšinami v obou těchto zemích. V této době dokonce panovalo přesvědčení vedoucích politiků, že budování regionálních struktur může zpomalit tempo začleňování jednotlivých zemí do NATO a Evropské Unie.

K opětovnému oživení spolupráce států Visegrádské skupiny došlo ve druhé polovině roku 1998 po změně vlády v České republice a změně politické situace na Slovensku. V této době se program spolupráce zaměřil na podporu Slovenska v jeho snaze o přijetí k NATO (kam byly ostatní státy V4 přijaty již dříve), ale i na další cíle, jakými byla společná snaha o budoucí začlenění do Schengenské dohody, vnitřní bezpečnost, životní prostředí a na kulturní spolupráci.

V celé své dosavadní historii byla visegrádská spolupráce závislá na postojích jednotlivých vlád a vedoucích politických představitelů. Často docházelo k obchodním problémům mezi danými státy a k odlišným strategiím přístupových jednání k Evropské Unii. Vedoucí představitelé států spolupráci často buď zablokovali, nebo některými výroky i dočasně paralyzovali. Nemohl se tak plně využít potenciál, který by Visegrádská skupina měla při společném postupu a při uplatňování jednotné strategie.

Po prostudování různých materiálů jsem zjistila, že se názory politologů na spolupráci v rámci V4 významně odlišují.

Otázka, zda visegrádské státy budou schopné potlačit své individuální ambice zůstává nadále otevřená. Čtyři visegrádské státy v Evropské Unii spojuje zeměpisná poloha a společná historie. Nicméně Česká republika, Slovensko a Maďarsko patří do kategorie středně velkých zemí,

Polsko je jedním z velkých států Evropské Unie. Z toho mohou v budoucnu plynout určité zájmové rozdíly.

Často se stává, že se země Visegrádu v různých záležitostech neshodnou, nejednají jednotně, ale každá země sama za sebe. Jako konkrétní příklad může být uvedeno zavedení vízové povinnosti pro Ukrajinu. Česká republika i Slovensko měly zájem na co možná nejrychlejším zavedení, zatímco zájem zbylých dvou visegrádských zemí bylo zavést víza co možná nejpозději.

Využít všechny potenciální možnosti bude možné pouze, pokud jednotlivé země potlačí své individuální a krátkodobé cíle ve prospěch společných výhod, které lze společně získat v dlouhodobém horizontu. Tento vývoj ale bohužel není v současné době příliš vidět.

Jestliže se visegrádským zemím nepodaří dohodnout na společných iniciativách, může to v budoucnosti významně ovlivnit jejich proces v přiblížení se úrovni rozvinutých zemí Evropské Unie a mohlo by to vést k problémům s konkurenceschopností. Proto i nadále problematika visegrádské spolupráce zůstává tak důležitou otázkou.

* * *

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Vykoukal Jiří a kol.: Visegrád možnosti a meze středoevropské spolupráce. Praha: Dokořán, 2003, ISBN 80-86569-34-9.
- [2] Národní knihovna České republiky [online]. Spolupráce visegrádských zemí ve vztahu k integraci do Evropské Unie.
Dostupný na WWW: <http://www.nkp.cz/pages/slov_res_vit.htm>
- [3] Visegrad.info [online]. Vznik a vývoj Visegrádské skupiny – základní informace.
Dostupný na WWW: <<http://www.visegrad.info/?q=cs/node/110>>
- [4] Mag Consulting. Ročenka cestovního ruchu ubytování a pohostinství České republiky 2003. Praha: TERCIE, 2003. ISBN 80-86724-03-4.
- [5] Maďarsko [online]. Všeobecné údaje o Maďarsku.
Dostupný na WWW: <<http://www.madarsko.cz/?kat=20>>
- [6] Čertík Miroslav. Cestovní ruch. Praha: OFF, 2001. ISBN 80-238-6275-8.
- [7] Visegrad Group – Czech Republic, Hungary, Poland, Slovakia [online]. Základní údaje Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko. Dostupný na WWW: <
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1017>,
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1018>,
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1019>,
<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1020>>
- [8] Patria online [online]. Makro přehled - Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko.
Dostupný na WWW: <http://www.patria.cz/ekonomika/ma_data.asp>
- [9] Ministerstvo pro místní rozvoj [interní dokument]. Visegrádská skupina, Czech Tourism: sekce vnějších vztahů, 2004
- [10] Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Základní informace o Visegrádské skupině.
Dostupný na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2462>>
- [11] Fondy Evropské Unie [online]. Prohlášení ministrů V4 o spolupráci v regionální politice.
Dostupný na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/rps/prohlaseni-ministru-v4-o-spolupraci-v-regionalni-politice>>
- [12] Summit V4 - Czech Republic 2006 [online]. Setkání po 15 letech.
Dostupný na WWW: <<http://www.v4-2006.cz/cz/index.php?p=historie>>

- [13] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Mezinárodní visehradský fond – MŠMT ČR. Dostupný na WWW: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/mezinarodni-visegradsky-fond-mvf>>
- [14] Visegrad Group – Czech Republic, Hungary, Poland, Slovakia [online]. Mezinárodní visehradský fond.
Dostupný na WWW: <<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1023>>
- [15] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Informace o Visegrádské skupině. Dostupný na WWW:
<<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=7600&idj=1&amb=1&trid=1&prsl=&pocc1=5>>
- [16] European Quartet – One Melody [online]. Central Europe – Czech Republic, Hungary, Poland, Slovakia. Dostupný na WWW: <<http://www.european-quartet.com/>>
- [17] EurActiv [online]. Země V4 tlačí na zachování data vstupu do Schengenu.
Dostupný na WWW: <<http://www.euractiv.cz/cl/67/2965/Zeme-V4-tlaci-na-zachovani-data-vstup-do-Schengenu>>
- [18] Visegrad.info [online]. Spolupráce ekologických nevládních organizací zemí V4. Dostupný na WWW: <<http://www.visegrad.info/?q=cs/node/47>>
- [19] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Schengenské dohody. Praha 2001, ISBN80-86345-17-3/MZV ČR, ISBN 80-85864-64-9/ÚMV.
- [20] Ministerstvo vnitra [online]. Schengenská spolupráce a ochrana státních hranic. Dostupný na WWW: <<http://web.mvcr.cz/azyl/schengen.html>>
- [21] Husz D., Kazmierkiewicz P., Mišina J., Šlosarčík I.. Spolupráce visehradských zemí ve vízových a konzulárních otázkách: problémy a perspektivy. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2005.
- [22] Volný (noviny – z domova) [online]. Vondra chce dosáhnout zrušení víz do USA. Dostupný na WWW:
<<http://web.volny.cz/noviny/zdomova/clanek/~volny/IDC/55391/vondra-chce-dosahnout-zruseni-viz-do-usa.html>>
- [23] Atlas – cestování [online]. Změna vízového programu urychlí zrušení víz do USA. Dostupný na WWW: <<http://cestovani.atlas.cz/clanek.aspx?rubrika=355&clanek=97086>>
- [24] Visegrad.info [online]. Vztah Ukrajiny a zemí Visegrádu.
Dostupný na WWW: <<http://www.visegrad.info/?q=cs/node/55>>

- [25] Visegrad.info [online]. Benelux a Visegrád – co mají společného? Dostupný na WWW:
<<http://www.visegrad.info/?q=cs/node/22>>
- [26] Visegrad.info [online]. Vztah Ruska a zemí Visegrádu. Dostupný na WWW:
<<http://www.visegrad.info/?q=cs/node/53>>
- [27] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Sedmá zpráva o zahraniční politice České republiky.
Dostupný na WWW: <<http://www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=19724>>
- [28] Visegrad.info [online]. Země Visegrádské skupiny a nelegální migrace. Dostupný na WWW: <http://visegrad.info/download/cz_migrace_shrnuti_delsi.doc>
- [29] Tomšík V.: Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy (I.+II. část). 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. ISBN 80-7079-898-X, ISBN 80-7079-910-2
- [30] Štatistický úrad SR [online]. Makroekonomické ukazatele. Dostupný na WWW:
<<http://www.statistics.sk/webdata/slov/konjunkt/kon.htm>>
- [31] Adamski W. Machonin P., Zapf W.: Transformace a modernizační výzvy Česko-Německo-Maďarsko-Polsko-Slovensko. Symposium evropských sociologů v Praze 2001. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2001. ISBN 80-85950-98-7
- [32] Holman Robert: Transformace české ekonomiky. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. ISBN 80-902795-6-2

SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK A GRAFŮ

Tabulky

Tabulka č. 1	Souvislost propagace zemí s příjmy z cestovního ruchu	16
Tabulka č. 2	Základní neekonomické charakteristiky jednotlivých zemí V4.....	25
Tabulka č. 3	Základní ekonomické charakteristiky jednotlivých zemí V4	27

Grafy

Graf č. 1	Růst reálného HDP v zemích Visegrádu [%]	33
-----------	--	----

PŘÍLOHA

Deklarace o spolupráci České a Slovenské Federativní Republiky, Polské republiky a Maďarské republiky na cestě evropské integrace

Deklarace o spolupráci České a Slovenské Federativní Republiky,
Polské republiky a Maďarské republiky
na cestě evropské integrace

Bratislavské setkání prezidentů, předsedů vlád, ministrů zahraničních věcí a poslanců České a Slovenské Federativní Republiky, Polské republiky a Maďarské republiky zahájilo vytváření nového základu a forem politické, ekonomické a kulturní spolupráce ve změněné situaci ve střední Evropě.

Podobnost vývoje situace v uplynulých desetiletích stimuluje tyto tři země k dosažení dohodnutých stěžejných cílů:

- v plném smyslu obnovení státní suverenity, demokracie a svobody;
- likvidace všech existujících společenských, ekonomických a duchovních pozůstatků totalitního systému;
- vybudování parlamentní demokracie, moderního právního státu, dodržování lidských práv a základních svobod;
- vytvoření moderního tržního hospodářství;
- plné zapojení do evropského politického, hospodářského, bezpečnostního a právního systému.

Totožnost cílů a podobnost cest k jejich dosažení staví tyto tři země ve mnohých oblastech před shodné úkoly. Koordinace jejich úsilí - při dodržování národních zvláštností - zvyšuje šance k dosažení žádoucích výsledků a přibližuje realizaci jejich cílů.

Základem intenzivního rozvoje spolupráce tří zemí jsou velmi významné a podobné změny, které v nich probíhají, systém tradičních vztahů vytvořený historickým vývojem, kulturní

a duchovní dědictví a společné kořeny náboženských tradic. Ve všestranné, bohaté kultuře zde žijících národů je obsaženo i základní bohatství evropského duchovního života. Dlouhodobé vzájemné duchovní, kulturní a ekonomické ovlivňování, založené na přirozené dějinné evoluci a vyplývající z našeho sousedství, může napomáhat této spolupráci.

Spolupráce společenství národů a občanů tří zemí je nezbytnou podmínkou společného rozvoje, která v každé z těchto zemí umožní výstavbu všestranně demokratického společenského řádu, založeného na základních lidských svobodách, svobodě podnikání, na právní svrchovanosti, toleranci, duchovních a kulturních tradicích a respektování morálních hodnot.

Signatáři deklarace respektují právo všech jiných národů na současné vyjádření jejich svébytnosti. Zdůrazňují, že národnostní, etnické, náboženské a jazykové menšiny musí mít možnost využívat, v souladu s tradičními evropskými hodnotami a mezinárodními dokumenty o lidských právech, všechna práva v oblasti politického, sociálního, hospodářského a kulturního života, včetně oblasti vzdělání.

Ve sjednocené Evropě, na jejímž vytváření se chtějí tři země aktivně podílet, je možné zachování národní kultury a národních zvláštností při současném rozvoji uplatňování všeobecné lidské hierarchie hodnot. Klíčovou otázkou duchovního a materiálního rozvoje středoevropského regionu a neodmyslitelným předpokladem vytvoření vzájemně výhodné spolupráce s vyspělými evropskými zeměmi a integračními seskupeními, je důsledné uplatňování ideálů občanské společnosti. Vycházejíce z nejdůležitějšího prvku evropského dědictví - z univerzálních lidských hodnot a opírajíce se o vlastní národní identitu, je potřebné vytvořit lidské společenství vzájemně

harmonicky spolupracující, tolerantní k jednotlivcům, rodinným, místním, regionálním a národnostním komunitám, které není zatíženo nenávistí, nacionalismem, xenofóbií a spory se sousedy.

Signatáři deklarace jsou přesvědčeni, že ve světle před nimi stojících politických, ekonomických a sociálních potřeb a úsilí zaměřeného na obnovu uskutečňovanou na demokratickém základě, je jejich spolupráce důležitým krokem na cestě směřující k celoevropské integraci.

Signatáři deklarace vyjadřují společnou vůli k níže uvedeným praktickým krokům:

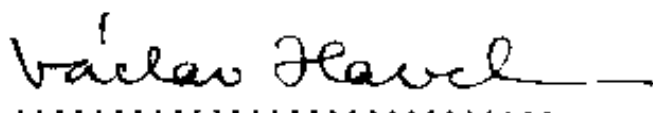
- sladit na základě zájmu jednotlivých zemí úsilí sloužící k vytvoření spolupráce a pevných vazeb s evropskými institucemi, a provádět konzultace o otázkách týkajících se jejich bezpečnosti;
- usilovat o vytváření nerušených vztahů mezi jejich občany, institucemi, církvemi i společenskými organizacemi;
- rozvíjet hospodářskou spolupráci na tržním základě ve prospěch volného pohybu kapitálu a pracovních sil, vzájemně výhodný obchod se zbožím a službami, dále usilovat o to, aby byly vytvořeny příznivé podmínky pro přímou spolupráci mezi podniky a pro zahraniční kapitálové investice sloužící růstu hospodářské efektivity;
- věnovat mimořádnou pozornost rozvoji dopravní infrastruktury spojující je navzájem i s jinými částmi Evropy, zvláště ve směru Sever-Jih, a dále sladit jejich energetické systémy, jakož i rozvoj telekomunikačních sítí;
- rozšířit spolupráci v oblasti ekologie;
- vytvořit odpovídající podmínky pro nerušenou výměnu informací, tiskovin, kulturních statků a hodnot;

- formovat společným úsilím mnohostrannou spolupráci v zájmu vytváření optimálních podmínek pro plné zajištění práv národnostních menšin žijících na jejich území;
- přispívat ke vzájemně výhodné spolupráci zainteresovaných územních samosprávných orgánů a k vytváření subregionálních kontaktů.

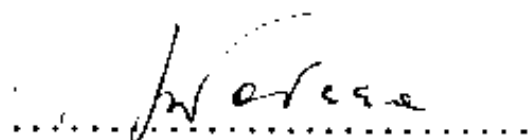
Signatáři deklarace prohlašují, že jejich spolupráce nebude žádným způsobem narušovat nebo omezovat jejich vztahy s jinými státy a nebude namířena proti zájmům ostatních zemí.

Spolupráce signatářů bude uskutečňována prostřednictvím setkání a konzultací na různých úrovních a různými formami.

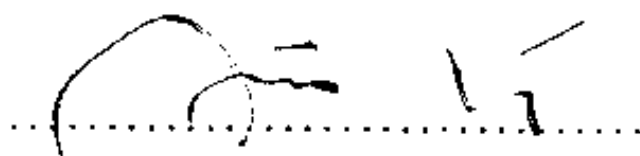
Dáno ve Visegrádu dne 15. února 1991 ve třech původních vyhotoveních, všechna v jazyce českém, polském a maďarském, přičemž všechna znění mají stejnou platnost.



.....
prezident České a Slovenské
federativní Republiky



.....
prezident Polské republiky



.....
předseda vlády Maďarské republiky